

ΒΑΣΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΥ

Περίοδος ονομάζεται το τμήμα του λόγου που αρχίζει και τελειώνει σε ισχυρό σημείο στίξης (τελεία, ερωτηματικό, θαυμαστικό). Όταν στην αρχή ή στο τέλος έχουμε άνω τελεία, τότε μιλάμε για ημιπερίοδο. Σε κάθε περίοδο ή ημιπερίοδο ισχύουν δύο βασικά αξιώματα.

1ο Αξίωμα

Σε κάθε περίοδο ή ημιπερίοδο έχουμε τόσες προτάσεις όσα είναι και τα ρήματα. Μερικές φορές όμως οι προτάσεις μπορεί να είναι είτε λιγότερες είτε περισσότερες από τα ρήματα. Περισσότερες είναι:

- α) όταν κάποιο ρήμα παραλείπεται γιατί εννοείται πολύ εύκολα, και
- β) όταν έχουμε προτάσεις απαρεμφατικές (απαρέμφατο αντί για ρήμα).

α) Περιπτώσεις που το ρήμα παραλείπεται:

✓ Όταν πρόκειται για τύπο του ρήματος **εἰμι** και μάλιστα το γ' ενικό **ἐστί** και κατά κανόνα στις απρόσωπες εκφράσεις ή τα ρηματικά επίθετα σε **-τέος**.

Π.χ. καιρός εἶπεῖν ταῦτα = καιρός ἐστί εἶπεῖν ταῦτα
 δίκαιον εἶπεῖν ταῦτα = δίκαιόν ἐστί εἶπεῖν ταῦτα

✓ Αρκετές, επίσης, φορές το ρήμα παραλείπεται και στις αναφορικές εκφράσεις όταν εννοείται από τα συμφραζόμενα.

Π.χ. Βούλωμαι ἀκούσετε ἡμῶν ὥσπερ (ἠκούσατε) τῶν κατηγόρων.

✓ Το ρήμα, επίσης, παραλείπεται συχνά και στον πλάγιο λόγο.

Π.χ. - (νέα ελληνικά) Σας λέω ότι πρέπει να διαβάσετε, γιατί αν δε διαβάσετε, δε θα γράψετε.

- (εν. λέω) ότι τα πράγματα φέτος δεν είναι όπως πέρυσι.

(β) Προτάσεις απαρεμφατικές:

- ✓ Πρὶν + απαρέμφατο (χρονική).
- ✓ Ὅστε + απαρέμφατο (συμπερασματική).
- ✓ ἔφ' ᾧ (ᾧτε) + απαρέμφατο (συμπερασματική).
- ✓ Οἷος + απαρέμφατο, ὅσος + απαρέμφατο (αναφορική ή αναφορική-συμπερασματική).

Οι προτάσεις μπορεί να είναι λιγότερες από τα ρήματα, όταν κάποιο από τα ρήματα που έχουμε δεν έχει ισχύ, σημασία ρήματος. Σημειώνουμε τις εξής περιπτώσεις:

α) Οι προστακτικές **ἄγε, ἴθι, φέρε**, όταν συνοδεύονται από υποτακτική ή προστακτική μπορεί να έχουν τη σημασία του **εμπρός**, οπότε δε θα μας δίνουν πρόταση.

Π.χ. Ἴθι εἴπωμεν ταῦτα (= εμπρός ας πούμε αυτά).

β) Τύποι του ρήματος **εἰμι** με διάφορες άλλες λέξεις, κατά κανόνα αναφορικές αντωνυμίες, αποτελούν εκφράσεις και δε δίνουν πρόταση.

Π.χ. (Ἔστιν ὅς) ἦλθεν.

↓
τις

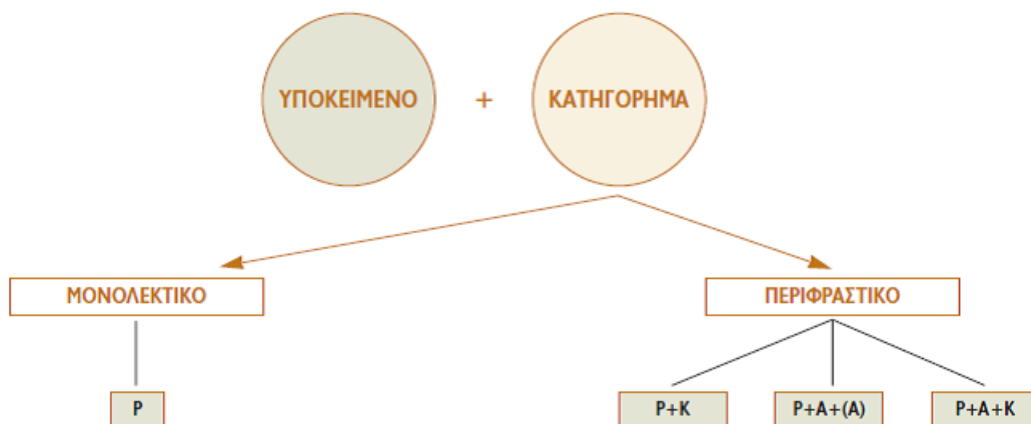
γ) Τα ρήματα (εὔ) **οἶδ' ὅτι**, (εὔ) **ἴσθ' ὅτι**, **δήλον ὅτι**, όταν μετά το **ὅτι** δεν ακολουθεί ρήμα, έχουν σημασία επιρρηματος (βέβαια, βεβαιότατα) και δε μας δίνουν πρόταση.

Π.χ. Εὖ οἶδ' ὅτι πάντες ὑμεῖς ἐλεεῖτε τοὺς ἀτυχεῖς καὶ ταλαιπώρους ἀνθρώπους. (=Ολοι σας ελεείτε βεβαιότατα, ασφαλώς τους δυστυχισμένους).

2ο Αξίωμα

Σε κάθε περίοδο ή ημιπερίοδο θα υπάρχει οπωσδήποτε μια πρόταση κύρια. Οι άλλες, μπορεί να είναι κύριες ή δευτερεύουσες, ανάλογα με το πώς συνδέονται προς την κύρια.

ΟΙ ΚΥΡΙΟΙ ΟΡΟΙ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

ΕΙΔΗ ΣΥΝΔΕΣΗΣ

α) Παρατακτική ή κατά παράταξη σύνδεση είναι η σύνδεση κατά την οποία συνδέονται μεταξύ τους παρατακτικά όμοιοι όροι συντακτικά.

- Π.χ. ✓ Ἦλθε ο Νίκος και ο Κώστας (σύνδεση υποκειμένων).
 ✓ Είδα τον Νίκο και τον Κώστα (σύνδεση αντικειμένων)
 ✓ Επιμελής και καλός μαθητής (σύνδεση επιθετικών προσδιορισμών)
 ✓ Είναι μαθητής και ποδοσφαιριστής (σύνδεση κατηγορουμένων)
 ✓ Ἦλθε και έφυγε (σύνδεση κύριων προτάσεων).

* Παρατακτική σύνδεση κάνουν τα τρία πρώτα είδη συνδέσμων όπως μας τα δίνει η γραμματική (διαζευκτικοί, αντιθετικοί, συμπλεκτικοί).

Παρατηρήσεις

- Παρατακτική σύνδεση μπορούμε να έχουμε και με το σχήμα το λεγόμενο ασύνδετο.

- Π.χ. ✓ Ἦλθε ο Νίκος, ο Γιώργος, ο Κώστας και η Μαρία.
 ✓ Ἦλθε, με είδε, μου μίλησε και έφυγε.

- Παράλλαξη ή παραλλαγή είναι το συντακτικό φαινόμενο κατά το οποίο συνδέονται μεταξύ τους παρατακτικά όμοιοι όροι συντακτικά, που όμως εκφέρονται διαφορετικά.

Π.χ. ✓ Προαπεπέμφθην **τούτων** **ένεκα** καὶ ἅμα τῶν ἄλλων **ἐπιμελησόμενος**. (σύνδεση ενός εμπρόθετου προσδιορισμού του σκοπού και μιας τελικής μετοχής).

✓ Λέγω ἡμῖν **περὶ τούτων** καὶ **περὶ ὧν** ἔδει εἰπεῖν. (σύνδεση ενός εμπρόθετου προσδιορισμού της αναφοράς και μιας αναφορικής πρότασης).

✓ Ἐρωτῶ **τοῦτο** καὶ εἰ **ἦλθεν** **Κῦρος** (σύνδεση αντικειμένων).

- Προσοχή στους διαζευκτικούς συνδέσμους: είναι δυνατό να κάνουν παρατακτική σύνδεση ανάμεσα σε όρους προτάσεις ή σε κύριες προτάσεις ή σε δευτερεύουσες, οπότε συγχρόνως θα τις εισάγουν κιόλας.

Π.χ. ✓ Ἴσασι δὲ ἄριστα, εἴτε ψεύδομαι εἴτε ἀληθῆ λέγω (παρατακτική σύνδεση, και εισαγωγή δευτερευουσών προτάσεων).

✓ Ἐβουλεύοντο, εἴτε κατακαύσουσι τοὺς Θηβαίους εἴτε ἄλλο τι χρήσονται.

- Χαλαρή παρατακτική σύνδεση (δηλ. παρατακτική σύνδεση μόνο ανάμεσα σε περιόδους ή ημιπεριόδους) κάνουν και οι εξής σύνδεσμοι:

1) Όλοι οι συμπερασματικοί που δεν εισάγουν συμπερασματικές προτάσεις, καθώς και ο σύνδεσμος **ὥστε**, όταν δεν εισάγει δευτερεύουσα συμπερασματική πρόταση (όταν δηλ. βρίσκεται μετά από ισχυρό σημείο στίξης, οπότε μεταφράζεται με το **επομένως**).

2) Ο αιτιολογικός **γάρ** καθώς και οι αιτιολογικοί σύνδεσμοι **ὥς** και **ἐπεὶ**, όταν δεν εισάγουν δευτερεύουσες αιτιολογικές προτάσεις (όταν δηλ. βρίσκονται μετά από ισχυρό σημείο στίξης).

β) **Υποτακτική σύνδεση** ονομάζεται η σχέση σύνδεσης που υπάρχει ανάμεσα σε κύρια και δευτερεύουσα πρόταση. Υποτακτική σύνδεση κάνουν όλα τα άλλα είδη συνδέσμων, πράγμα που σημαίνει ότι εισάγουν δευτερεύουσες προτάσεις και ανάλογα με το τι είδους υποτακτικό σύνδεσμο έχουμε, χαρακτηρίζουμε και τη δευτερεύουσα πρόταση.

Δευτερεύουσες προτάσεις όμως, πέρα από τους συνδέσμους που κάνουν υποτακτική σύνδεση, έχουμε και με τις αναφορικές λέξεις καθώς και με τις ερωτηματικές. Προσοχή όμως, γιατί με τις ερωτηματικές λέξεις μπορεί να έχουμε και ευθείες ερωτήσεις (κύριες προτάσεις). Με τις αναφορικές λέξεις έχουμε δευτερεύουσες προτάσεις, είτε βρίσκονται μόνες είτε με εμπρόθετο.

Οι προτάσεις που έχουμε είναι: α) **αναφορικές**, β) **πλάγιες ερωτήσεις** και γ) σπάνια **χρονικές** όταν η αναφορική αντωνυμία βρίσκεται σε εμπρόθετο που δηλώνει χρόνο (π.χ. ἀφ' οὗ, ἀφ' οὗτου, ἐξ οὗ, ἐξ οὗτου, ἐν ᾧ).

Π.χ. Ἐν ᾧ ταῦτα ἐγίνοντο, Τισσαφέρνης ἔτυχε ἐν Σάρδεσιν ὦν.

Παρατηρήσεις στους υποτακτικούς συνδέσμους

- **Εναντιωματικοί σύνδεσμοι**: οποιοσδήποτε **συνδυασμός υποθετικού** μαζί με το **καί**, το **οὐδέ**, το **μηδέ** μας δίνει πρόταση εναντιωματική.

- **Χρονικοί σύνδεσμοι**:

- ✓ με τους **ὅτε**, **ὅποτε** σπάνια έχουμε πρόταση αιτιολογική
- ✓ με το **ἐπεὶ**, **ἐπειδὴ** έχουμε και αιτιολογικές προτάσεις
- ✓ με το **ὅταν**, **ὅποτε**, **ἐπὶ**, **ἐπειδάν**, οι προτάσεις γενικότερα ονομάζονται χρονικο-υποθετικές
- ✓ το **ἔστε**, πέρα από χρονικός σύνδεσμος, μπορεί να είναι και προστακτική του εἰμί
- ✓ οι **ἄχρι**, **μέχρι** μπορεί να είναι και καταχρηστικές προθέσεις και να μας δίνουν εμπρόθετο προσδιορισμό
- ✓ το **πρὶν** μπορεί να είναι και χρονικό επίρρημα.

- Αιτιολογικοί σύνδεσμοι: τα **ὅτι** που συναντάμε στα αρχαία είναι δύο:

α) το ειδικό, με το οποίο έχουμε ειδικές ή αιτιολογικές προτάσεις ανάλογα με τη σημασία του, και

β) το αναφορικό (ὅ,τι) ή (ὅ τι) με το οποίο έχουμε προτάσεις αναφορικές ή πλάγιες ερωτήσεις.

- Σημείωση (1): όταν σε κείμενα δούμε τον τύπο **ὅτ'**, είναι πάντα ο χρονικός σύνδεσμος **ὅτε**, που μας δίνει πρόταση χρονική. Δεν μπορεί να είναι ούτε ο ειδικός **ὅτι**, ούτε το αναφορικό **ὅ, τι**, γιατί σ' αυτά τα δυο δεν εκθλίβεται ποτέ το γιώτα (ι).

- Σημείωση (2): το ειδικό **ὅτι** όμως μπορεί να υπάρχει σε κείμενο και να μη μας δίνει καθόλου δευτερεύουσα πρόταση γιατί μπορεί

α) να επιτείνει υπερθετικούς βαθμούς (π.χ. ἐλθέ **ὅτι** τάχιστα)

β) πρόταση δε μας δίνει και ὅταν κάνει αντιθετική, επιδοτική σύνδεση.

- Τελικοί σύνδεσμοι: το **ἵνα** δίνει μόνο τελική πρόταση. Οι προτάσεις που μπορούμε να έχουμε με το **ὅπως** είναι:

- τελικές (μετάφραση: για να)
- αναφορικές (μετάφραση: όπως)
- πλάγιες ερωτήσεις (μετάφραση: πώς)
- ειδικές (σπανιότατα) (μετάφραση: ότι)
- καθόλου δευτερεύουσα πρόταση, όταν το **ὅπως** κάνει αντιθετική επιδοτική σύνδεση.

- Συμπερασματικοί σύνδεσμοι: δευτερεύουσες συμπερασματικές προτάσεις μας δίνουν μόνο οι συμπερασματικοί σύνδεσμοι **ὥς** και **ὥστε**.

- Υποθετικοί σύνδεσμοι: οι προτάσεις που μπορούμε να έχουμε με το **εἰ** είναι τεσσάρων ειδών:

1. υποθετικές, οπότε με την απόδοση θα σχηματίζεται υποθετικός λόγος
2. εναντιωματικές, όταν δίπλα στο **εἰ** υπάρχει το **καί**, το **οὐδέ**, το **μηδέ**, οπότε και πάλι με την απόδοση θα σχηματίζεται υποθετικός λόγος
3. πλάγιες ερωτήσεις, οπότε θα χρειαζόμαστε κατάλληλη εξάρτηση και ως προτάσεις ονοματικές θα κατέχουν κάποια συντακτική θέση.
4. αιτιολογικές με αμφισβητούμενη (υποτιθέμενη) αιτιολογία όταν προηγείται ρήμα ή έκφραση που δηλώνει ψυχικό πάθος.

- Σημείωση: με τους συνδέσμους, **ἐάν**, **ἄν**, **ἥν**, μπορούμε σπάνια να έχουμε και πλάγιες ερωτήσεις ή φυσικά και εναντιωματικές προτάσεις.

- Ενδοιαστικοί σύνδεσμοι: το **μή** ή **μή οὐ** μπορεί να μας δίνει δευτερεύουσα ενδοιαστική πρόταση αλλά μπορεί συγχρόνως να είναι και αρνήσεις οπότε φυσικά δε θα μας δίνουν δευτερεύουσα πρόταση. Για να μας δίνουν ενδοιαστικές προτάσεις θα πρέπει να συντρέχουν τρεις προϋποθέσεις:

- α) να υπάρχει ρήμα ή έκφραση που να σημαίνει φόβο (π.χ. Δέδοικα...),
- β) αυτό το **μή** ή **μή οὐ** να μεταφράζεται με το «μήπως» ή «μήπως δεν»,
- γ) οι προτάσεις αυτές, ως ονομαστικές προτάσεις που είναι οι ενδοιαστικές, θα πρέπει να κατέχουν κάποια συντακτική θέση (υποκείμενο, αντικείμενο κτλ.).

Τα είδη του ἄν

Τα είδη του ἄν είναι τρία: υποθετικό, δυνητικό και αοριστολογικό.

1) Χαρακτηριστικά του υποθετικού ἄν:

- α) εισάγει δευτερεύουσα υποθετική πρόταση,
- β) χρησιμοποιείται ως πρώτη λέξη στην πρόταση αυτή,
- γ) συνοδεύει πάντα και **μόνο** έγκλιση υποτακτική,
- δ) μεταφράζεται με το αν.

2) Χαρακτηριστικά του δυνητικού ἄν:

- α) δεν εισάγει δευτερεύουσα πρόταση,
- β) δε χρησιμοποιείται σαν πρώτη λέξη στην πρόταση που υπάρχει. Η κανονική του θέση είναι μετά τη λέξη στην οποία αναφέρεται.

Όταν όμως έχουμε επίορμα ή ἀορηση ή ερωτηματική αντωνυμία ή λέξη στην οποία ο συγγραφέας θέλει να δώσει έμφαση, μπαίνει μετά τη λέξη αυτή.

- γ) Η έγκλιση που συνοδεύει είναι είτε οριστική ιστορικού χρόνου είτε ευκτική είτε απαρέμφατο είτε μετοχή, οπότε ονομάζονται τώρα πια **δυνητικά** (δυνητική οριστική, δυνητική ευκτική κτλ.)

- δ) Μεταφράζεται με το θα + παρατατικό ή με το θα μπορούσε να + ρήμα.

3) Χαρακτηριστικά του αοριστολογικού ἄν:

Είναι το ἄν που συνοδεύει χρονικούς συνδέσμους ή αναφορικές λέξεις. Σπάνια το συναντάμε και σε τελικές ή πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις. Η έγκλιση που συνοδεύει είναι πάντα η υποτακτική. Μεταφράζεται με το ίσως, τυχόν, ή μένει αμετάφραστο.

Συχνότερες χρήσεις του ὥς:

- 1) Μας δίνει πολλών ειδών δευτερεύουσες προτάσεις. Βέβαια το τι πρόταση θα έχουμε κάθε φορά εξαρτάται από τα συμφραζόμενα και τη σημασία του ὥς.
- 2) Συνοδεύει μετοχές, οπότε θα είναι δύο ειδών: α) αιτιολογικές με υποκειμενική αιτιολογία, και β) τελικές, οπότε φυσικά θα είναι και σε χρόνο μέλλοντα.
- 3) Επιτείνει υπερθετικούς βαθμούς, π.χ. ὥς τάχιστα, ὥς κάλλιστα.
- 4) Σαν πρόθεση, μας δίνει εμπρόθετους προσδιορισμούς που δηλώνουν το τοπικό ή το χρονικό τέρμα.
- 5) Με αριθμητικά, έχει τη σημασία του «περίπου», π.χ. Ἀπέθανον ὥς πεντακόσιοι (σκοτώθηκαν περίπου πεντακόσιοι).

Εξαιρέσεις στους υποτακτικούς συνδέσμους

- 1) Ο σύνδεσμος ὥστε στην αρχή περιόδου ή ημιπεριόδου πάντοτε μας δίνει πρόταση κύρια (όχι δευτερεύουσα) και μεταφράζεται με το «επομένως».
- 2) Οι αιτιολογικοί σύνδεσμοι ὥς και ἐπεὶ στην αρχή περιόδου ή ημιπεριόδου, σπάνια, δε μας δίνουν δευτερεύουσα πρόταση, όταν δεν έχουν ισχυρή αιτιολογική σημασία αλλά μεταφράζονται ως γιατί, γι' αυτό.
- 3) Οι αναφορικές αντωνυμίες στην αρχή περιόδου ή ημιπεριόδου ισοδυναμούν με δεικτικές και δε μας δίνουν δευτερεύουσα πρόταση, όταν αναφέρονται στα προηγούμενα. Όταν όμως, αναφέρονται στα επόμενα διατηρούν την αναφορική τους σημασία και μας δίνουν πρόταση δευτερεύουσα.

ΤΟ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ1) Υποκείμενο ρήματος

α) Προσωπικά ρήματα: είναι τα ρήματα που μας φανερώνουν ή που μας δείχνουν για ποιο πρόσωπο γίνεται λόγος και το υποκείμενό τους είτε υπάρχει στην πρόταση είτε το εννοούμε σε πτώση ονομαστική. Προκύπτει, αν στο ρήμα κάνουμε την ερώτηση «ποιος».

β) Απρόσωπα ρήματα ή απρόσωπες εκφράσεις (δεῖ, χρή, προσήκει, ανάγκη ἐστί, αἰσχρόν ἐστι): παίρνουν για υποκείμενο απαρέμφατο ή ολόκληρη δευτερεύουσα πρόταση.

γ) Διφορούμενα ρήματα: ορισμένα ρήματα μπορεί να είναι άλλοτε προσωπικά και άλλοτε απρόσωπα. Το τι θα είναι στη συγκεκριμένη περίπτωση εξαρτάται από το αν υπάρχει στην πρόταση ή όχι πτώση ονομαστική. Όταν δηλαδή υπάρχει ονομαστική, είναι προσωπικά, ενώ όταν δεν υπάρχει, είναι απρόσωπα.

Υ.Ρ.

Π.χ. Λέγεται Κῦρος τεθνηκέναι.

Υ.Ρ.

Λέγεται Κῦρον τεθνηκέναι.

Οι συγγραφείς με τα ρήματα αυτά έχουν τη δυνατότητα να δώσουν έμφαση είτε στο πρόσωπο που ενεργεί, όταν χρησιμοποιούν το ρήμα ως προσωπικό και δηλώνουν στην πρόταση το υποκείμενο με ένα πρόσωπο σε ονομαστική, είτε στην πράξη όταν χρησιμοποιούν το ρήμα ως απρόσωπο με υποκείμενό του ένα απαρέμφατο (πράξη).

Ιδιόμορφες περιπτώσεις

1. Δεῖ τινος (ἐνδεια - υποκείμενο) = έχω έλλειψη από κάτι.
2. Μέλει μοι τινός (μέλημα, μέλησις - υποκείμ.) = ενδιαφέρομαι για κάτι.
3. Μεταμέλει τινι τινός (μεταμέλεια - υποκείμ.) = μετανιώνω για κάτι.
4. Μέτεστι μοί τινός (μετοχή, μετουσία - υποκείμ.) = συμμετέχω σε κάτι.
5. Παρεσκευάσθό τινι (παρασκευή) = προετοιμάστηκε κάποιος.

- Σημείωση: στις περιπτώσεις αυτές εννοείται για υποκείμενο το σύστοιχο ουσιαστικό, δηλαδή το ουσιαστικό που προκύπτει ετυμολογικά από το ρήμα. Η δοτική που υπάρχει κοντά του είναι δοτική προσωπική εκτός από

το **παρεσκεύαστο** που είναι ποιητικό αίτιο και η γενική που υπάρχει κοντά τους είναι αντικείμενο εκτός από το **μεταμέλει** που είναι της αιτίας.

Απρόσωπες εκφράσεις

Σχηματίζονται κατά τέσσερις τρόπους:

- 1) Ουσιαστικό + ἐστί (ώρα, ανάγκη, καιρός, ἀκμή κτλ.)
Π.χ. ἀνάγκη ἐστί εἰπεῖν ταῦτα.
- 2) Ουδέτερο επιθέτου + ἐστί (αἰσχροῖον, ῥάδιον, δίκαιον, καλόν κτλ.)
Π.χ. αἰσχροῖον ἐστί εἰπεῖν ταῦτα.
- 3) Ουδέτερο μετοχής + ἐστί (δέον, πρέπον, εἰκός κτλ.)
Π.χ. Εἰκός ἐστί εἰπεῖν ταῦτα.
- 4) Επίρρημα + ἔχει (αἰσχροῶς, ῥαδίως, δικαίως κτλ.)
Π.χ. αἰσχροῶς ἔχει εἰπεῖν ταῦτα.

* Παρατήρηση: το **ἐστί** και το **ἔχει** χρησιμοποιούνται ανεξαρτήτως χρόνου και ἐγκλίσης, αρκεί να είναι και σε γ' ενικό ἄλλου χρόνου και ἄλλης ἐγκλίσης.

2)Υποκείμενο απαρεμφάτου

Οι περιπτώσεις που ισχύουν για το υποκείμενο απαρεμφάτου είναι δύο:

α) ταυτοπροσωπία, β) ετεροπροσωπία

α) **Ταυτοπροσωπία** είναι η περίπτωση κατά την οποία το ρήμα και το απαρέμφατο έχουν το ίδιο υποκείμενο. Τότε το υποκείμενο του απαρεμφάτου είτε υπάρχει, είτε εννοείται σε πτώση ονομαστική.

Π.χ. Βούλομαι ἐλθεῖν. (Υποκείμενο του ρήματος και του απαρεμφάτου είναι το ἐγώ).

β) **Ετεροπροσωπία** είναι η περίπτωση κατά την οποία ἄλλο είναι το υποκείμενο του ρήματος και ἄλλο το υποκείμενο του απαρεμφάτου. Στην περίπτωση αυτή το υποκείμενο του απαρεμφάτου βρίσκεται κανονικά σε αιτιατική.

Π.χ. Βούλομαί σε ἐλθεῖν.

* Για το υποκείμενο του απαρεμφάτου που είναι υποκείμενο σε πρόσωπο ρήμα ή ἐκφραση ισχύουν οι εξής περιπτώσεις:

- Προκύπτει σε πτώση αιτιατική από τη δοτική προσωπική που συνήθως υπάρχει κοντά στο απρόσωπο ρήμα ή έκφραση.

Π.χ. Ανάγκη ἐστί σοι εἰπεῖν ταῦτα (Υ.σε).

- Δίνεται ή υπάρχει κατευθείαν σε αιτιατική.

Π.χ. Ανάγκη ἐστί σε εἰπεῖν ταῦτα.

- Εννοείται σε αιτιατική από τα συμφραζόμενα.

Π.χ. Ανάγκη ἐστί εἰπεῖν ταῦτα (εν. σε).

***Παρατήρηση:** το υποκείμενο του απαρεμφάτου μεταφράζεται πάντα σε ονομαστική και είναι η λέξη που ρυθμίζει τη μετάφραση του απαρεμφάτου.

3) Υποκείμενο μετοχής

Η μετοχή συμφωνεί με το υποκείμενό της στο γένος, τον αριθμό και την πτώση. (βλ. παρακάτω πιο αναλυτικά).

ΤΟ ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟ

Τα είδη των κατηγορουμένων που συναντάμε στα αρχαία είναι τρία:

1) **Απλό κατηγορούμενο**: Εξαρτάται από συνδετικό ρήμα (εἰμί, γίγνομαι, ὑπάρχω, ἐφυν, πέφυκα, τυγχάνω, διατελῶ, λέγομαι, νομίζομαι, ὀνομάζομαι, ἀποβαίνω, ἐκβαίνω κτλ.)

Π.χ. Οὗτός ἐστι μαθητής.

2) **Προληπτικό κατηγορούμενο ή κατηγορούμενο αποτελέσματος**: Το συναντάμε κοντά σε ρήματα που δηλώνουν αύξηση, εξέλιξη και ως τέτοιο κατηγορούμενο χρησιμοποιείται η λέξη «μέγας».

Π.χ. - Ὁ Φίλιππος ἤϋξετο μέγας.

- Τὸ ὕψος τοῦ τείχους ἤρετο μέγα.

✓ Ρήματα από τα οποία συνήθως εξαρτάται το προληπτικό κατηγορούμενο είναι τα: αἴρομαι, αὔξομαι, τρέφομαι, ῥέω, πνέω κτλ.

3) **Επιρρηματικό κατηγορούμενο**: Το επιρρηματικό κατηγορούμενο δεν είναι επίρρημα αλλά ομοιόπτωτος προσδιορισμός στη λέξη που αναφέρεται. Το λέμε επιρρηματικό γιατί μας δίνει και μία επιρρηματική ιδιότητα (βρίσκεται ως συνήθως κοντά σε ρήμα κίνησης).

α) **Επιρρηματικό Κ. τρόπου**: Χρησιμοποιούνται συνήθως οι λέξεις έκων - ἐκοῦσα - ἐκόν, ἄκων - ἄκουσα - ἄκον, ὑπόσπονδος, ἐθελούσιος, ἄκριτος (=χωρίς δίκη, κρίση) και ἄσμενος (=με χαρά).

Π.χ. Ἀσμενός σε ἐώρακα.

β) **Επιρρηματικό Κ. σειράς-τάξης**: Χρησιμοποιούνται τα αριθμητικά: πρῶτος, δεύτερος...τελευταῖος.

Π.χ. Ξενοφῶν ἀφίκετο πρῶτος.

γ) **Επιρρηματικό Κ. σκοπού**: Χρησιμοποιείται συνήθως η λέξη βοηθός.

Π.χ. Αἱ νῆες ἦλθον βοηθοί.

δ) **Επιρρηματικό Κ. χρόνου**: Χρησιμοποιούνται οι λέξεις ἑωθινός, ὄρθριος, δευτεραῖος, τριταῖος.

Π.χ. Οἱ στρατιῶται ἦλθον ἑωθινοί.

ε) **Επιρρηματικό Κ. τόπου:**

Π.χ. Πελάγιος ἔπλευσεν Ἀλκιβιάδης.

στ) **Επιρρηματικό Κ. ποσού:** Χρησιμοποιείται συνήθως η λέξη ἄθροος.

Π.χ. Οἱ στρατιῶται εἶποντο ἄθροοι.

Κατηγορούμενο αντικείμενου

- ✓ Τα ρήματα που έχουν τη σημασία του λέγω, νομίζω, ποιῶ, ὀνομάζω, θεωρῶ ακολουθούνται από δύο αιτιατικές από τις οποίες η μία είναι αντικείμενο και η άλλη κατηγορούμενο.

A. K.(αντικείμενου)

Π.χ. Ὀνομάζω τοῦτον μαθητήν.

- ✓ Κατηγορούμενο του αντικείμενου παίρνει και το ρήμα χρῶμαι αλλά με δύο δοτικές.

A. K.(αντικείμενου)

Π.χ. Χρῶμαι τούτοις τεκμηρίοις.

- ✓ Κατηγορούμενο του αντικείμενου αλλά με δύο γενικές παίρνει και το ρήμα τυγχάνω (σπάνια περίπτωση).

A. K.(αντικείμενου)

Π.χ. Τυχάνω ἡμῶν ὁμοίων.

Γενική κατηγορηματική

Η γενική που χρησιμοποιείται ως ετερόπτωτος προσδιορισμός προσλαμβάνει και την ονομασία κατηγορηματική όταν αποδίδεται στη λέξη από την οποία εξαρτάται μέσω συνδετικού ρήματος.

➤ Γενική κατηγορηματική κτητική

- Ἡ οἰκία ἐστὶ Σωκράτους.
- Οἰκία Σωκράτους (απλή γενική κτητική).

➤ Γενική κατηγορηματική διαιρετική

- Σωκράτης ἐστὶ τῶν σοφῶν.
- Τὶς τῶν σοφῶν (απλή γενική διαιρετική).

➤ Γενική κατηγορηματική της ὕλης

- Ἡ κρηπὶς ἐστὶ λίθων.

- Κρηπὶς λίθων (απλή γενική της ύλης).
- Γενική κατηγορηματική της ιδιότητας
 - Ὁ παῖς ἐστὶ τριῶν ἐτῶν.
 - Παῖς τριῶν ἐτῶν (απλή γενική της ιδιότητας).
- Γενική κατηγορηματική της αξίας
 - Ἡ οἰκία ἐστὶ δέκα μνῶν.
 - Οἰκία δέκα μνῶν (απλή γενική της αξίας).
- Γενική κατηγορηματική της καταγωγής
 - Δαρεῖου καὶ Παρυσάτιδος γίνονται παῖδες δύο.

ΟΙ ΧΡΟΝΟΙ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΟΡΙΣΤΙΚΗ

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ	ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΧΡΟΝΙΚΗ ΒΑΘΜΙΔΑ		
	Παροντικοί	Παρελθοντικοί	Μελλοντικοί
Εξακολουθητικοί	Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας
Συνοπτικοί		Αόριστος	Μέλλοντας
Συντελεσμένοι	Παρακείμενος	Παρακείμενος Υπερσυντέλικος	Συντελεσμένος μέλλοντας

ΦΩΝΗ ΚΑΙ ΔΙΑΘΕΣΗ

Κάθε ρήμα έχει φωνή και διάθεση. Οι φωνές είναι δύο και μας ενδιαφέρουν για τη γραμματική. Αντίθετα, οι διαθέσεις είναι τέσσερις και μας ενδιαφέρουν για το συντακτικό. Όταν λέμε φωνή εννοούμε αυτό που βλέπουμε, όχι τη σημασία που έχει το ρήμα ή ο ρηματικός τύπος, και αν μοιάζει με το *λύω* μιλάμε για **Ενεργητική φωνή**, ενώ αν μοιάζει με το *λύομαι* μιλάμε για **Μέση φωνή**.

Οι διαθέσεις είναι τέσσερις (**Ενεργητική, Μέση, Παθητική, Ουδέτερη**) και μας ενδιαφέρουν για το συντακτικό. Όταν μιλάμε για διάθεση, εννοούμε αυτό που σημαίνει το ρήμα. Φωνή και διάθεση πολλές φορές συμπίπτουν.

- **Ενεργητική διάθεση**: Ανήκουν τα ρήματα που φανερώνουν ότι το υποκείμενό τους κάνει μία ενέργεια. Αν δείχνουν ότι η ενέργεια αυτή μεταβαίνει κάπου, είναι μεταβατικά και το πρόσωπο ή το πράγμα στο οποίο μεταβαίνει η ενέργεια είναι το αντικείμενο. Διαφορετικά είναι αμετάβατα και δεν παίρνουν αντικείμενο.

Αντικείμενο: είναι το πρόσωπο ή το πράγμα στο οποίο μεταβαίνει η ενέργεια των μεταβατικών ρημάτων και προκύπτει κάνοντας στο ρήμα την ερώτηση: τι ή ποιο. Το αντικείμενο μπορεί να είναι μια από τις τρεις πλάγιες πτώσεις, ή απαρέμφατο ή ολόκληρη δευτερεύουσα πρόταση ή κάποιος συνδυασμός από αυτά. **Δίπτωτα** ονομάζονται τα ρήματα που παίρνουν δύο αντικείμενα τα οποία δεν συνδέονται μεταξύ τους.

- **Μέση διάθεση**: Εδώ ανήκουν τα ρήματα που φανερώνουν ότι το υποκείμενό τους κάνει μια ενέργεια η οποία επιστρέφει στο ίδιο.

Π.χ. Λούζομαι, πλένομαι.

- **Παθητική διάθεση**: Ανήκουν τα ρήματα που φανερώνουν ότι το υποκείμενό τους παθαίνει κάτι. Το πρόσωπο ή το πράγμα από το οποίο το υποκείμενο παθαίνει το πάθημα είναι το **ποιητικό αίτιο**. Το ποιητικό αίτιο εκφέρεται κανονικά με πρόθεση και γενική (ἀπό, ὑπό, ἐκ, παρὰ, πρὸς + γενική), είτε με απλή δοτική όταν έχουμε ρήμα σε χρόνο συντελικό (παρακείμενος, υπερσυντέλικος ή συντ. μέλλοντας) ή ρηματικό επίθετο σε -τέος, -τος, -ίμος.

Π.χ. - Ἰλιάς Ὀμήρῳ πεποιήται.

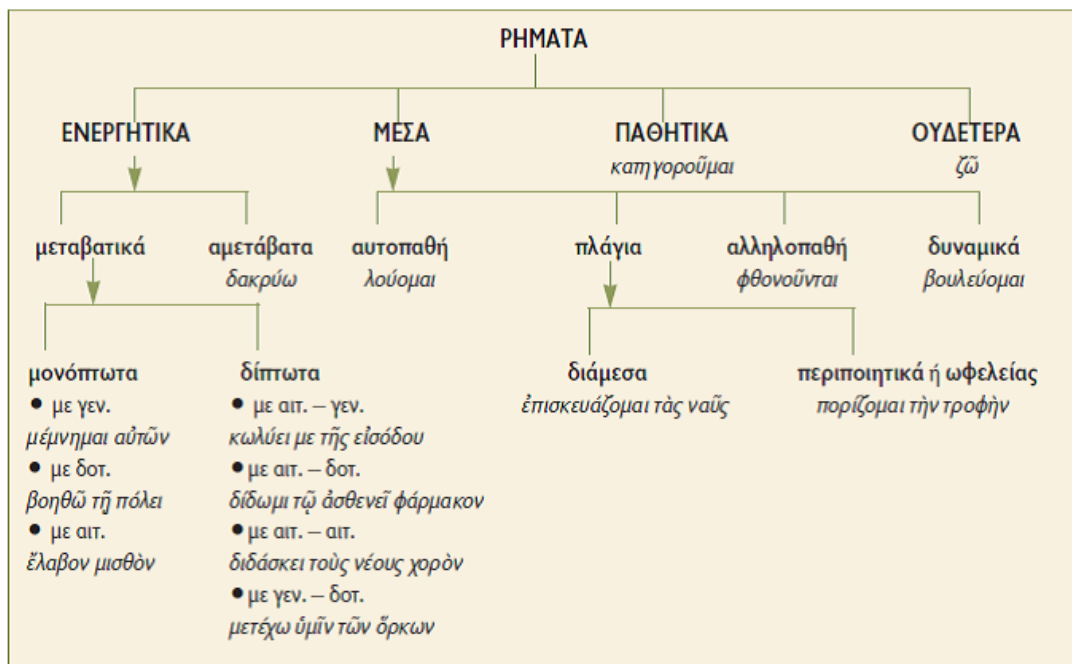
- Ταῦτα γέγραπται Θεμιστογένει.

- Ὁ ποταμός διαβατέος ἐστὶ ἡμῖν.
- Τὰ πεπραγμένα ἡμῖν.

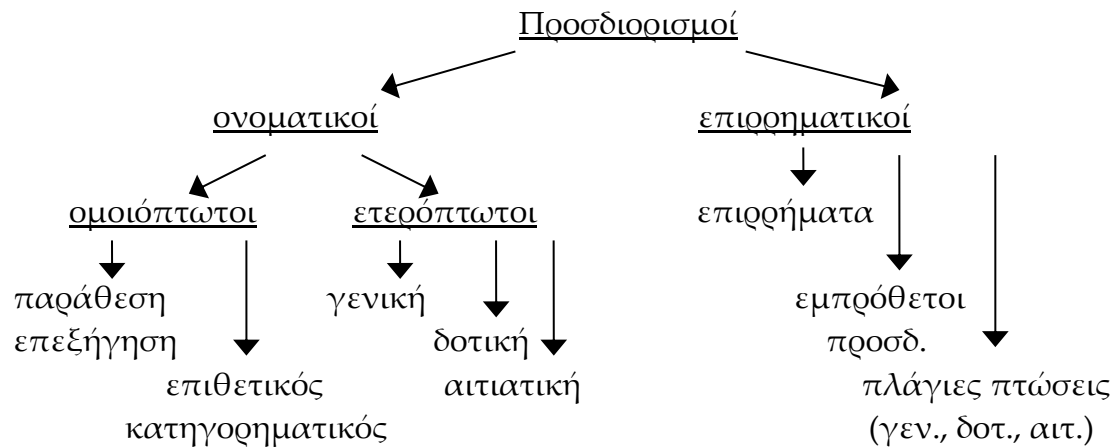
- **Ουδέτερη διάθεση:** Εδώ ανήκουν τα ρήματα που φανερώνουν ότι το υποκείμενό τους ούτε ενεργεί, ούτε παθαίνει κάτι, αλλά απλώς βρίσκεται σε μια κατάσταση. Π.χ. Ηρεμώ, κάθομαι κτλ.

* **Σημείωση:** Σχεδόν όλα τα ρήματα (κάθε διάθεσης) μπορεί να παίρνουν σύστοιχο αντικείμενο. Π.χ. Ηρεμώ - ηρεμία.

ΟΙ ΔΙΑΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ

ΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

Προσδιορισμοί είναι οι λέξεις που αναφέρονται σε άλλες λέξεις και τις διευκρινίζουν (ξεκαθαρίζουν το νόημά τους καλύτερα ή τους προσδίδουν κάποιο χαρακτηριστικό γνώρισμα).

Π.χ. - Γράφω νῦν.

- Έγραψα καλά.

- Καλός άνθρωπος.

- Δύο άνθρωποι.

Οι προσδιορισμοί χωρίζονται σε **ονοματικούς** και **επιρρηματικούς**.

Α. ΟΝΟΜΑΤΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

Στην περίπτωση αυτού του είδους των προσδιορισμών, ανάμεσα σε δύο κλιτές λέξεις, δύο δηλαδή ονόματα, η μία προσδίδει έναν προσδιορισμό στην άλλη. Όταν και οι δύο λέξεις είναι στην ίδια πτώση έχουμε ομοιόπτωτο προσδιορισμό. Αν είναι σε διαφορετική πτώση μιλάμε για ετερόπτωτο προσδιορισμό.

➤ Ομοιόπτωτοι Προσδιορισμοί

- ✓ Στους ομοιόπτωτους προσδιορισμούς, όταν και οι δύο οι λέξεις είναι ουσιαστικά η λέξη που προσδιορίζει την άλλη είναι ή παράθεση ή επεξήγηση (μεταφράζεται με το δηλαδή).

- ✓ Εξετάζουμε πάντα το δεύτερο ουσιαστικό και αν αυτό σε σχέση με το πρώτο δηλώνει κάτι το πιο αφηρημένο, είναι στο πρώτο **παράθεση** (μεταφράζεται με το *ο οποίος, η οποία, το οποίο*). Αν όμως δηλώνει κάτι το πιο συγκεκριμένο, είναι στο πρώτο **επεξήγηση**. Παράθεση και επεξήγηση είναι δύο έννοιες αντίθετες.

Π.χ. – Κῦρος, ὁ βασιλεύς (παράθεση) (συγκεκριμένο → αφηρημένο).
 - Βασιλεύς ὁ Κῦρος (επεξήγηση) (αφηρημένο → συγκεκριμένο).

- ✓ Όταν όμως από τις δύο λέξεις η μία είναι ουσιαστικό και η άλλη, που προσδιορίζει, είναι επίθετο, αντωνυμία, μετοχή, αριθμητικό, η δεύτερη αυτή λέξη θα είναι στο ουσιαστικό **επιθετικός** ή **κατηγορηματικός** προσδιορισμός.

Π.χ. - Καλός άνθρωπος.
 - Αυτός ο άνθρωπος.
 - Δύο άνθρωποι.
 - Δυναμικός άνθρωπος.

- ✓ Ο **επιθετικός προσδιορισμός** προσδίδει στη λέξη που αναφέρεται μια ιδιότητα μόνιμη, παντοτινή. Ενώ ο **κατηγορηματικός** μια ιδιότητα παροδική, προσωρινή.

Κανόνας 1^{ος}: Οι λέξεις *πᾶς, ἅπας, ὅλος, μόνος, ἄκρος, μέσος, ἔσχατος, αὐτός, ἕκαστος*, χρησιμοποιούνται πάντα ως **κατηγορηματικοί** προσδιορισμοί. **Επιθετικοί** είναι μόνο σε μία περίπτωση, όταν έχουν μπροστά τους άρθρο. Π.χ. - Ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος,
 - Οἱ ἅπαντες ἄνθρωποι.

Κανόνας 2^{ος}: Όλες οι άλλες λέξεις χρησιμοποιούνται πάντα ως **επιθετικοί** προσδιορισμοί και είναι **κατηγορηματικοί** μόνο σε μια περίπτωση, όταν έχει μπροστά του άρθρο το ουσιαστικό που προσδιορίζεται και δεν έχουν αυτές που προσδιορίζουν.

Π.χ. - Καλὸς ὁ ἄνθρωπος.
 - Ταχεῖα ἡ κρίσις.

Ιδιόμορφες περιπτώσεις Επιθετικού προσδιορισμού

✓ Με τα ουσιαστικά *άνηρ, γυνή, άνθρωπος*, άλλα ουσιαστικά που αναφέρονται στα συγκεκριμένα και σημαίνουν ιδιότητα, επάγγελμα, εθνικότητα, είναι σ' αυτά επιθετικοί προσδιορισμοί.

Π.χ. - Γέρων άνηρ.

- Άνηρ Πέρσης ή Πέρσης άνηρ.

✓ Με τους γεωγραφικούς όρους *ποταμός, λίμνη, όρος* κτλ. τα κύρια ονόματά τους, όταν προηγούνται με το άρθρο και είναι του ίδιου γένους και αριθμού, είναι σ' αυτά επιθετικοί προσδιορισμοί. Διαφορετικά έχουμε ή παράθεση ή επεξήγηση.

Π.χ. - Ὁ Νέστος ποταμός.

- Ἡ Βόλβη λίμνη.

- Τὸ Πήλιον ὄρος.

✓ Όταν ανάμεσα σε άρθρο και ουσιαστικό υπάρχει επίρρημα ή γενική πτώση ή εμπρόθετος θα είναι πρώτα μαζί με το άρθρο επιθετικός προσδιορισμός στο ουσιαστικό και στη συνέχεια θα το εξετάζουμε χωριστά ως επίρρημα ή ως γενική ή ως εμπρόθετο προσδιορισμό.

Π.χ. - Οἱ νῦν ἄνθρωποι.

- Ὁ τοῦ βασιλέως θρόνος.

- Τὰς κατὰ νόμον ἡδονάς. (εμπρόθετος προσδιορισμός του τρόπου ή της συμφωνίας).

Ιδιόμορφες περιπτώσεις Παράθεσης

✓ Παράθεση δέχονται και οι προσωπικές αντωνυμίες.

Π.χ. - Ἐγώ ὁ Θεμιστοκλής.

- Ἡμεῖς οἱ στρατηγοί.

✓ Επιμεριστική παράθεση ή παραθετικό επιμερισμό ή σχήμα καθ' όλον και μέρος έχουμε, όταν το σύνολο και τα μέρη είναι στην ίδια πτώση. Τότε τα μέρη είναι στο σύνολο επιμεριστικές παραθέσεις (παραθέσεις που επιμερίζουν το σύνολο).

Π.χ. Οἱ στρατιῶται οἱ μὲν ἡμίσεις ἐπορεύοντο, οἱ δὲ ἡμίσεις ἀνεπαύοντο.

↓

(τῶν στρατιωτῶν) Επιμεριστικές παραθέσεις

Κανονικά το σύνολο θα έπρεπε να τίθεται σε γενική διαιρετική.

✓ Με τις αντωνυμίες ήμέτερος, ύμέτερος, σφέτερος, η γενική της αντωνυμίας αὐτὸς χαρακτηρίζεται γενική παραθετική (παραθέση σε γενική πτώση).

Π.χ. Λέγω τὰς ήμετέρας αὐτῶν συμφοράς
(τὰς ήμῶν αὐτῶν)

✓ **Προεξαγγελτική παράθεση:** Όταν η παράθεση αναφέρεται σε ολόκληρο νόημα και όχι σε μια λέξη, τότε κανονικά προτάσσεται και μιλάμε για προεξαγγελτική παράθεση. Ως τέτοιες παραθέσεις χρησιμοποιούνται διάφορες στερεότυπες φράσεις.

Π.χ. Τὸ λεγόμενον, τὸ αἰσχρότατον, τὸ δεινότατον, τοῦναντίον, τὸ τοῦ ποιητοῦ, τὸ τοῦ Ὁμήρου.

Π.χ. – Τὸ δεινότατον πάντων, τέθνηκεν Ἰοκάστη.

Ιδιόμορφες περιπτώσεις Επεξήγησης

✓ Συχνά επεξηγείται το ουδέτερο των αντωνυμιών. Π.χ. Λέγω ὑμῖν τοῦτο, ὅτι ἦλθεν Κύρος.

✓ Ως επεξηγήσεις πέρα από ουσιαστικά χρησιμοποιούνται και άλλα μέρη του λόγου π.χ. απαρέμφατα, δευτερεύουσες προτάσεις κτλ.

Π.χ. Εἷς οἰωνός ἄριστος, ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης.

✓ Συχνά η επεξήγηση, για να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση, χρησιμοποιείται ταυτόχρονα με το ρήμα λέγω, ως αντικείμενο του ρήματος αυτού.

Π.χ. Ἀπέκτειναν τὸν ἄνθρωπον, Σωκράτην λέγω.

➤ Ετερόπτωτοι προσδιορισμοί

Ως ετερόπτωτος προσδιορισμός χρησιμοποιείται συνήθως η γενική, πιο σπάνια η δοτική και ακόμη πιο σπάνια η αιτιατική.

Η ΓΕΝΙΚΗ

- **Κτητική:** δηλώνει τον κτήτορα του ονόματος που προσδιορίζει.

Π.χ. ή οἰκία τοῦ Μιλτιάδου.

- **Δημιουργού**: δηλώνει τον δημιουργό του προσδιοριζομένου ονόματος.

Π.χ. νόμος Σόλωνος.

- **Διαιρετική**: δηλώνει ένα σύνολο από ομοειδή πρόσωπα ή πράγματα, μέρος του οποίου είναι το προσδιοριζόμενο όνομα

Π.χ. πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων.

- ✓ Η γενική διαιρετική συνάπτεται και με τον υπερθετικό βαθμό
Π.χ. γενναιότατος τῶν Ἑλλήνων.

- **Συγκριτική**: είναι μια μορφή εκφοράς του β' ὅρου σύγκρισης. Συνάπτεται με επίθετα ή επιρρήματα συγκριτικού βαθμού (αλλά και με επίθετα που έχουν συγκριτική σημασία: διάφορος, ἐναντίος, ἄλλος, ἕτερος, ἄλλοιός κ.τ.ό.).

Π.χ. τέχνη ἐπιστήμης διάφορος.

- **Υλης**: δηλώνει το υλικό από το οποίο είναι κατασκευασμένο το προσδιοριζόμενο όνομα.

Π.χ. στέφανος δάφνης.

- **Περιεχόμενου**: δηλώνει από τι αποτελείται ή τι περιέχει το προσδιοριζόμενο όνομα.

Π.χ. ἡ στρατιά τῶν Ἑλλήνων

- **Ιδιότητας**: δηλώνει ιδιότητα του ονόματος που προσδιορίζει και συνήθως συνοδεύεται από αριθμητικό.

Π.χ. παῖς τριῶν ἐτῶν.

- **Αξίας ή τιμήματος**: δηλώνει την αξία (υλική ή ηθική) του ονόματος που προσδιορίζει. Την συναντούμε συνήθως με τα επίθετα ἄξιος, ἀνάξιος, ἀντάξιος, τίμιος (αυτός που έχει αξία), ὠνιος, ὠνητός, ἀξιόχρεως.

Π.χ. Ἐδωρήσατο φιάλην ἀργυρᾶν ἀξίαν δέκα μνῶν.

- **Αιτίας**: δηλώνει την αιτία της έννοιας του ονόματος που προσδιορίζει. Συνάπτεται συνήθως με επίθετα και ουσιαστικά που δηλώνουν ψυχικό πάθος (εὐδαίμων, μακάριος, θαυμάσιος, φόβος,

λύπη, ὀργή, χαρά κλπ) καθώς και με επίθετα ή ουσιαστικά δικανικής σημασίας (αἴτιος, ἀναίτιος (= αθώος), ἔνοχος, ὑπαίτιος, ὑπεύθυνος, ὑπόδικος, γραφή (= έγγραφη καταγγελία, π.χ. γραφή ὕβρεως).

Π.χ. Οὐδείς ἔνοχός ἐστι δειλίας.

- **Υποκειμενική:** δηλώνει το υποκείμενο της ενέργειας του προσδιοριζόμενου ονόματος. Βρίσκεται, αν μετατρέψουμε σε ρήμα (ενεργητικής φωνής) το προσδιοριζόμενο όνομα, οπότε η γενική γίνεται υποκείμενό του.

Π.χ. ἡ νίκη τῶν Ἑλλήνων (νίκησαν οἱ Ἕλληνες).

- **Αντικειμενική:** βρίσκεται, αν μετατρέψουμε το προσδιοριζόμενο όνομα σε ρήμα, οπότε η γενική γίνεται αντικείμενό του.

Π.χ. ὁ πόθος τῆς πατρίδος (ποθῶ τὴν πατρίδα).

Ακόμη:

Με γενική αντικειμενική συντάσσονται ονόματα (ουσιαστικά ή επίθετα) ομόρριζα με ρήματα που δέχονται αντικείμενο σε γενική. Επίθετα που συντάσσονται με γενική αντικειμενική είναι κυρίως όσα σημαίνουν:

- Μνήμη ή λήθη: μνήμων, ἀμνήμων, ἐπιλήσμων κ.ά.

Π.χ. μνήμων τῶν εὐεργετῶν.

- Επιμέλεια ή αμέλεια, φειδώ ή αφειδία: ἐπιμελής, ἀμελής, ολίγωρος, φειδωλός, ἀφειδή κ.ά.

Π.χ. ἐπιμελής ἀγαθῶν.

- Κυριότητα, εξουσία ή το αντίθετο: ἐγκρατής, κύριος, ἀκράτωρ, ὑπήκοος κ.ά.

Π.χ. Ἐγκρατής γέγονε πολλῶν χρημάτων.

- Εμπειρία ή απειρία, επιτυχία ή αποτυχία: ἔμπειρος, ἐπιστήμων, ἄπειρος, ἀήθης, ἐπιτυχής, ἀποτυχής κ.ά.

Π.χ. ἔμπειρος πολέμου καὶ ἀγῶνων.

- Συμμετοχή, πλησμονή: μέτοχος, κοινωνός, μεστός, πλήρης, ἔμπλεως κ.ά.

Π.χ. Ἡ νεότης ἐλπίδος πλήρης ἐστίν.

- Χωρισμό, στέρηση, απομάκρυνση, απαλλαγή: άγνός, άγονος, άμέτοχος, άμοιρος, άπαίδευτος, γυμνός, έλεύθερος, ένδεής, έρημος, κενός, όρφανός κ.ά.

Π.χ. όρφανός μητρός.

- Διαφορά: άλλος, άλλότριος, διάφορος, έτερος κ.ά. Η γενική που εξαρτάται από τα επίθετα αυτά χαρακτηρίζεται και συγκριτική.

Π.χ. Έπιστήμη έπιστήμης διάφορος.

- Τα σε -ικός ενεργητικά, όπως πρακτικός, ποιητικός, ποριστικός (τινός).

Π.χ. Έξεταστικός τών τοιούτων έργων.

Παρατηρήσεις

- ✓ η γενική αντικειμενική μεταφράζεται συχνά με εμπρόθετο προσδιορισμό π.χ. άποβάσεις τής γής (άποβάσεις εις τήν γήν), οί θεών όρκοι (οί πρόσ τούς θεούς όρκοι), τό Μεγαρέων ψήφισμα (τό ψήφισμα περί τών Μεγαρέων), έπικούρημα τής χιόνος (κατά τής χιόνος).
- ✓ με γενική αντικειμενική συντάσσονται και επιρρήματα, παράγωγα επιθέτων που συντάσσονται με γενική αντικειμενική π.χ. άνεχώρουν μάλα ύπεροπτικῶς τών έναντίων (= περιφρονώντας τους αντιπάλους), οὐκ άπείρως αύτοῦ έχω.

Η ΔΟΤΙΚΗ

- Δοτική αντικειμενική: Η δοτική αντικειμενική φανερώνει το αντικείμενο της ενέργειας που δηλώνει η προσδιοριζόμενη λέξη.

Π.χ. ή ύπακοή τοῖς άρχουσιν.

Με δοτική αντικειμενική συντάσσονται:

A. ουσιαστικά παράγωγα ρημάτων που συντάσσονται με δοτική,

Π.χ. ή τοῦ θεοῦ δόσις ήμῖν.

B. επίθετα που δηλώνουν:

- Φιλία-έχθρα,

Π.χ. τάχος καὶ ὀργή εὐβουλία ἐναντία.

➤ Ωφέλεια-βλάβη,

Π.χ. ἐπιθυμία βλαβερά σώματι καὶ ψυχῇ.

➤ Ευπείθεια-υποταγή,

Π.χ. ἅπαντα τῷ πλουτεῖν ἔσθ' ὑπήκοα.

➤ Το ἀρμόζον-το πρέπον,

Π.χ. τὰ γυναιξὶ πρεπωδέστατα.

➤ Ταυτότητα-ομοιότητα-ισότητα-συμφωνία,

Π.χ. οἱ πονηροὶ ἀλλήλοις ὅμοιοι.

➤ Ακολουθία-διαδοχή,

Π.χ. ἀκόλουθα τούτοις πράττω.

➤ Προσέγγιση-μείξη,

Π.χ. χώρα ὁμορος τῇ Λακεδαίμονι.

➤ Τα σύνθετα με τις προθέσεις σύν και ἐν,

Π.χ. αἰδῶς καὶ φόβος ἔμφυτα τοῖς ἀνθρώποις εἰσίν.

✓ Με δοτική αντικειμενική συντάσσονται και επιρρήματα συνώνυμα ή παράγωγα επιθέτων και ρημάτων που συντάσσονται με δοτική, όπως π.χ. ὁμοίως, ἐπομένως, συμφώνως, ἅμα (=συγχρόνως), ὁμοῦ (=μαζί) κ.τ.ό. Π.χ. ὁμοίως ἐκείνῳ.

- **Δοτική της αναφοράς:** συντάσσεται με επίθετα (ἀσθενής, δεινός, καλός, δυνατός, εὐπροσήγορος, ἰκανός, ἰσχυρός, τραχύς, φοβερός, ταχύς κ.ά) και περιορίζει τη σημασία τους μόνο στη δική της σημασία.

Π.χ. τῇ φωνῇ τραχύς.

Η ΑΙΤΙΑΤΙΚΗ

- **Αιτιατική της αναφοράς ή του κατά τι:** συντάσσεται με επίθετα και περιορίζει τη σημασία τους μόνο στη δική της σημασία. Συνηθισμένες αιτιατικές της αναφοράς είναι: τὸ ὕψος, τὸ εὖρος, τὸ μῆκος, τὸ βάθος, τὸ γένος, τὸ ὄνομα, τὸ πλῆθος, τὸν ἀριθμόν.

Π.χ. Δέκα τὸν ἀριθμόν.

Β. ΟΙ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

Οι επιρρηματικοί προσδιορισμοί προσδιορίζουν κυρίως ρήματα και δευτερευόντως επιρρήματα, ονόματα και αντωνυμίες. Εκφέρονται μονολεκτικά ή περιφραστικά και δηλώνουν τόπο, χρόνο, ποσό, τρόπο, μέσο ή όργανο, συνοδεία, αιτία, σκοπό, αναφορά, αποτέλεσμα, εναντίωση ή παραχώρηση, προϋπόθεση ή όρο κ.α.

Ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί λειτουργούν:

1. Τα επιρρήματα: καθαρώς επιρρηματικοί προσδιορισμοί.
2. Οι πλάγιες πτώσεις.
3. Τα προθετικά σύνολα: εμπρόθετοι επιρρηματικοί προσδιορισμοί.
4. Το επιρρηματικό και το προληπτικό κατηγορούμενο.
5. Το απαρέμφατο της αναφοράς και το απαρέμφατο του σκοπού ή του αποτελέσματος.
6. Οι επιρρηματικές μετοχές.
7. Οι επιρρηματικές προτάσεις.

1. Τα επιρρήματα

Τα επιρρήματα ως καθαρώς επιρρηματικοί προσδιορισμοί δηλώνουν **χρόνο, τόπο, τρόπο και ποσό**.

α) Ως καθαρώς επιρρηματικοί προσδιορισμοί **του χρόνου** λειτουργούν:

τα **χρονικά** επιρρήματα, καθώς και αντωνυμικά επιρρήματα σε –τε, όπως: νῦν, αἰ, χθές, αὖριον, πάλαι, ἄρτι (= μόλις), παραχρῆμα (= αμέσως), πώποτε, οὔποτε, ἐκάστοτε κ.α.

π.χ. Περί δὲ τῶν τοιούτων οὐδεὶς **πώποτ'** αὐτῶν συγγράφειν
ἐπεχείρησεν.
Κατέβην **χθές** εἰς Πειραιᾶ.

β) Οι καθαρώς επιρρηματικοί προσδιορισμοί τόπου δηλώνουν:

- **Στάση σε τόπο**· εκφράζεται με τοπικά επιρρήματα, πολλά από τα οποία λήγουν σε –θι, –σι, –ου όπως: πανταχόθι (= παντού), Θήβασι (στη Θήβα), ἀλλαχοῦ (= αλλού), οὐδαμοῦ (= πουθενά) κ.α.

π.χ. Ἡ **Ἀθήνησι** στάσις.
Ὁ Πρωταγόρας **αὐτόθι** ἐστίν.

- **Κίνηση προς τόπο (κατεύθυνση)**· εκφράζεται με επιρρήματα που λήγουν κυρίως σε –δε, –ζε, –σε, –οι όπως: ἐνθάδε, Ἀθήναζε, ἐκεῖσε, ὅποι κ.α.
π.χ. Θρίβων ἀπῆλθε **οἴκαδε**.

- **Κίνηση από τόπο (αφετηρία, προέλευση)**· εκφράζεται με επιρρήματα που λήγουν σε –θεν όπως: ἐντεῦθεν, πανταχόθεν, ἐκατέρωθεν κ.α.
π.χ. Γνοίη ἂν τις **ἐκεῖθεν** τὴν δύναμιν αὐτῶν.

- **Ἡ διά τόπου κίνηση**· εκφράζεται με επιρρήματα που λήγουν σε –η όπως: ὅπη, ταύτη, ἄλλη, οὐδαμῇ κ.α.
π.χ. Ἐτεροι **ἄλλη** ἔφευγον.

γ) Οι καθαρώς επιρρηματικοί προσδιορισμοί τρόπου εκφέρονται με:

- **Επιρρήματα που λήγουν σε -ως, όπως: δικαίως, εικότως, προσηκόντως κ.α.**

π.χ. Ἄ τοσαύτην ἔχει χάριν, ὥστ' ἂν καὶ τῇ λέξει καὶ τοῖς ἐνθυμήμασιν ἔχη κακῶς. Ἀλλ' ὅπως ἂν τύχωσιν, οὕτω χρῆσθαι τοῖς λόγοις εἰώθασιν.

- **Επιρρήματα που λήγουν σε -δην, -δον, -ι, -εί, -τι, -ξ, όπως: ἄρδην (= εντελώς), ἀναφανδὸν (= φανερά), ἀμισθί, νηποινεῖ (= χωρίς τιμωρία), ἀμαχητὶ (= χωρίς μάχη), ἐναλλάξ κ.α.**

π.χ. Καὶ οἱ μὲν ἐξελθόντες πανδημεὶ ἐς τὸν λειμῶνα παρὰ τὸν Ἄναπον ποταμὸν ἅμα τῇ ἡμέρᾳ [...].

δ) Ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί του ποσού χρησιμοποιούνται τα ποσοτικά και αριθμητικά επιρρήματα, όπως:

λίαν, μάλα, μᾶλλον, πάνυ, ἄγαν, οὐδὲν (= καθόλου), ἅπαξ, δῖς, πολλάκις κ.α.
π.χ. Ὡσθ' ἅπασι μὲν βούλεσθαι προσήκει πολλοὺς εἶναι τοὺς ἐκ παιδείας δεινοὺς εἰπεῖν γιγνομένους, **μάλιστα** δ' ὑμῖν.

π.χ. Οὐ **πάνυ** νενόηκα.

Παρατήρηση:

Το επίρρημα **μάλιστα**, όταν συντάσσεται με αριθμητικά, σημαίνει «περίπου».

π.χ. Κερκυραῖοι τριάκοντα ναῦς **μάλιστα** διέφθειραν.

2. Οι Πλάγιες πτώσεις ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί

α. Η γενική.

Η γενική ως επιρρηματικός προσδιορισμός διακρίνεται σε:

- **Γενική του χρόνου.** Δηλώνει το χρονικό διάστημα. Ως γενική του χρόνου χρησιμοποιείται κυρίως η γενική ονομάτων που φανερώνουν φυσική υποδιαίρεση χρόνου και μεταφράζεται «κατά τη διάρκεια...», όπως: θέρους, χειμῶνος, χρόνου κ.α.

π.χ. Ἐφυλάττοντο ἱκανοῖς φύλαξι **νυκτός** τε καὶ **ἡμέρας**.

- **Γενική της αιτίας.** Δηλώνει την αιτία των ρημάτων (ρηματικών τύπων) που προσδιορίζει. Τέτοια είναι:

α) Ρήματα ψυχικού πάθους: ἄγαμαι (θαυμάζω), εὐδαιμονίζω, ἡδομαι, θαυμάζω, οἰκτίρω (λυπάμαι), ὀργίζομαι, κ.α.

β) Ρήματα δικανικά: αἰτιῶμαι (κατηγορῶ), καταγιγνώσκω, κατηγορῶ, φεύγω (κατηγορούμαι) κ.α.

Παρατήρηση:

Με τα ρήματα αυτά η γενική της αιτίας δηλώνει το έγκλημα για το οποίο κάποιος κατηγορείται ή δικάζεται (ονομάζεται και **γενική του εγκλήματος**).

π.χ. **Ἀσεβείας** φεύγω ὑπὸ Μελήτου.

- **Γενική της αξίας ή του ποσού.** Προσδιορίζει ρήματα που δηλώνουν αγορά ή πώληση, όπως: ἀγοράζω, ἀνταλλάσσω, πιπράσκω (πουλῶ), πωλῶ, τιμῶ (ορίζω ως τιμή), ὠνοῦμαι (αγοράζω) κ.α.

π.χ. **Μείζονος** αὐτὰ τιμῶνται.

- **Γενική της ποινής ή του τιμήματος.** Προσδιορίζει ρήματα καταδικαστικά όπως: τιμῶμαι (προτείνω ως ποινή), ὑπάγω (καταγγέλλω για έγκλημα που τιμωρείται με), καταγιγνώσκω, καταψηφίζομαι (καταδικάζω / καταδικάζομαι) κ.α.

π.χ. Τιμᾶται δ' οὖν μοι ὁ ἀνὴρ **θανάτου**.

- **Γενική του τόπου (σπαν.).** Η χρήση της είναι περιορισμένη:

π.χ. Θέτις ἀνεδύη **άλός**.

- **Γενική του σκοπού.** Είναι γενική έναρθρου απαρεμφάτου που εκφράζει το σκοπό της ενέργειας του ρηματικού τύπου που προσδιορίζει.

π.χ. Ἐπεμψαν πρέσβεις **τοῦ λαβεῖν** τ' ἀνδράποδα.

β. Η δοτική

Η δοτική ως επιρρηματικός προσδιορισμός διακρίνεται σε:

- **Δοτική της αιτίας**
Δηλώνει την αιτία και προσδιορίζει ρήματα ψυχικού πάθους.
π.χ. Χαλεπῶς φέρω **τοῖς** παροῦσι **πράγμασι**.
- **Δοτική του τόπου**
Εκφέρεται με: α) Δοτική τοπωνυμίων, όπως Δελφοῖς, Ἐλευσῖνι, Ἰσθμοῖ, Μαραθῶνι, κ.α. και δηλώνει στάση σε τόπο.
β) Δοτικοφανή επιρρήματα, δηλαδή τη δοτική ονομάτων· και δηλώνουν στάση σε τόπο ή κίνηση διαμέσου ενός τόπου (διέλευση), όπως: ἄλλη (αλλού, από αλλού), ἧ / ὅπη (όπου, από όπου), ταύτη (εδώ, μέσα από αυτό το μέρος), τῇδε (σ'αυτό εδώ το μέρος) κ.α.
π.χ. Ἡ ἐν **Μαραθῶνι** μάχη Μήδων πρὸς Ἀθηναίους.
- **Δοτική του χρόνου**
Τέτοιες είναι οι δοτικές ονομάτων εορτών, (όπως Ἐλευσινίοις, Παναθηναίοις) και οι δοτικές ονομάτων που δηλώνουν χρόνο, όπως: ἔτει, ἡμέρᾳ, θέρει, μηνί, νυκτί, χρόνῳ, τῇ προτεραίᾳ, τῇ ὑστεραίᾳ.π.χ. Τετάρτῃ δὲ **ἡμέρᾳ** καταβαίνουσιν εἰς τὸ πεδῖον.
- **Δοτική της συνοδείας**
Προσδιορίζει κυρίως ρήματα που δηλώνουν κίνηση.π.χ. Ἐπορεύοντο τρισχιλίῳις **ὀπλίταις**.
- **Δοτική της αναφοράς**
Συντάσσεται με ρήματα που δηλώνουν σύγκριση, διαφορά, υπεροχή και μεταφράζεται με τα «ὡς προς», «σε». π.χ. Ἑλένη καὶ **τῷ** γένει καὶ **τῷ** κάλλει πολὺ διήνεγκεν.
- **Δοτική του οργάνου ή του μέσου**Δηλώνει το ὄργανο, (κάτι υλικό) ή το μέσο (κάτι αφηρημένο, τη βοήθεια) με το οποίο γίνεται αυτό που σημαίνει το ρήμα.
π.χ. Ἦν δὲ ᾠκοδομημένον (τὸ τεῖχος) **πλίνθοις** (Δοτική του οργάνου).
Αἱ μάχαι κρίνονται **ταῖς ψυχαῖς** (Δοτική του μέσου).
- **Δοτική του τρόπου**Εκφέρεται με τα δοτικοφανή επιρρήματα τρόπου, όπως:λόγῳ, ἔργῳ, δημοσίᾳ, σιγῇ, φύσει κ.α.

π.χ. Οἱ δὲ βάρβαροι [...] πολλῇ **βοῇ** καὶ **θορύβῳ** προσέκειντο.
- **Δοτική του ποσού (του μέτρου ή της διαφοράς)**
Συντάσσεται με επιρρήματα ή άλλες λέξεις που έχουν συγκριτική σημασία, όπως: πολλῶ, ὀλίγῳ, τοσούτῳ κ.α.

π.χ. Πολλῷ κρείττον ἐστὶν ἐμφανὲς φίλος ἢ χρυσὸς ἀφανής.

γ. Η αιτιατική.

Η αιτιατική ως επιρρηματικός προσδιορισμός διακρίνεται σε:

- **Αιτιατική της αναφοράς.** Προσδιορίζει κυρίως ρήματα που σημαίνουν ομοιότητα ή διαφορά. Ως αιτιατικές της αναφοράς χρησιμοποιούνται οι παρακάτω λέξεις και εκφράζονται με τα «ως προς», «σε»: τὸ γένος, τὸ μέγεθος, τὸ ἐπὶ σε (= όσο εξαρτάται από σένα), τὸ πάλαι, τὴν φύσιν κ.α.

π.χ. Διαφέρει γυνὴ ἀνδρὸς τὴν φύσιν.

- **Αιτιατική του χρόνου.** Συνήθεις αιτιατικές του χρόνου είναι οι παρακάτω: ἔτος, τὸ νῦν, τὸ πρῶτον, τὸ πάλαι, ἡμέραν κ.α.

π.χ. Αἱ δὲ σπονδαὶ ἐνιαυτὸν ἔσσονται.

- **Αιτιατική του τόπου.** Ως αιτιατικές του τόπου χρησιμοποιούνται συγκεκριμένα ουσιαστικά, όπως: σταδίου, μακράν, πλοῦν, ὁδὸν κ.α.

π.χ. Τὴν ἡδίστην τε καὶ ῥάστην ὁδὸν ἄξω σε.

- **Αιτιατική του τρόπου.** Συνήθεις αιτιατικές του τρόπου είναι: δίκην, δωρεάν, τὴν εὐθειᾶν, τρόπον τινὰ κ.α.

π.χ. Τὸν αὐτὸν τρόπον ὑμεῖς, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οἰκεῖτε τὴν πόλιν.

- **Αιτιατική της αιτίας.** Προσδιορίζει ρήματα δικανικής σημασίας, ψυχικού πάθους ή άλλα των οποίων η ενέργεια χρειάζεται αιτιολόγηση. Οι μοναδικές αιτιατικές της αιτίας (χωρίς πρόθεση) είναι τέσσερις: **τι, ὅτι, τοῦτο, ταῦτα.**

π.χ. Τοῦτο ἄχθεσθε.

- **Αιτιατική του σκοπού.** Εκφέρεται με το ουδέτερο δεικτικής, αναφορικής ή ερωτηματικής αντωνυμίας και συντάσσεται κυρίως με ρήματα κίνησης.

π.χ. Ἡρωτῶντο ὅτι ἦκοιεν.

- **Αιτιατική της ποινής.** Συντάσσεται με ρήματα που έχουν τη σημασία του «καταδικάζω».

π.χ. Ἀθηναῖοι Σωκράτους **θάνατον** κατέγνωσαν.

3. Οι Εμπρόθετοι Επιρρηματικοί Προσδιορισμοί

Δηλώνουν επιρρηματικές σχέσεις όπως:

αἰτία, τρόπο, τόπο, ποσό, χρόνο, σκοπό, αναφορά, συνοδεία, ὄργανο, μέσο, ὄρο, συμφωνία, εναντίωση, διαφορά, κατάσταση, ενώπιον, αφετηρία, προέλευση, εξάρτηση, καταγωγή, προσθήκη, υπεράσπιση, ωφέλεια, χωρισμό, εξαίρεση, φιλική ή εχθρική διεύθυνση κ.α.

π.χ. Ἐκ τῆς πόλεως ἀπῆλθεν (αφετηρία).
 Ταῦτα ἐπὶ τοῖς δικασταῖς ἔλεγεν (ενώπιον).
 Οὐδείς εὐτύχησε διὰ βίου (χρόνο).
 Τοῦτο κατ' ἐμοῦ ἔλεξεν (εναντίωση).
 Ἀγησίλαος ἐν τούτοις ἦν (κατάσταση).
 Πρὸ τῆς Ἑλλάδος ἀποθνήσκει (υπεράσπιση).
 Πρὸς τούτοις μανθάνουσι καὶ τοξεύειν (προσθήκη).
 Ἐφ' ὑμῖν ἐστι τούτους κολάζειν (εξάρτηση).
 Ἦλθε παρὰ Κυαζάρου ἄγγελος (προέλευση).

4. Το επιρρηματικό και προληπτικό κατηγορούμενο

Το επιρρηματικό και το προληπτικό κατηγορούμενο δηλώνουν το μεν πρώτο **τόπο, τρόπο, χρόνο, σκοπό, τάξη και σειρά**, ενώ το δεύτερο δηλώνει το **σκοπό**.

π.χ. Ἄσμενος ἑώρακά σε (επιρρηματικό κατηγορούμενο)
 π.χ. Φίλιππος μέγας **ἠϋξήθη** (προληπτικό κατηγορούμενο).

5. Το απαρέμφατο της αναφοράς και το απαρέμφατο του σκοπού

Το απαρέμφατο της αναφοράς και το απαρέμφατο του σκοπού ή του αποτελέσματος δηλώνουν αντίστοιχα αναφορά και σκοπό.

π.χ. Δεινός (ἐστι) **χρηῃσθαι** τοῦ πράγματος.
 (= Εἶναι ικανός στο να χειρίζεται την υπόθεση).
 π.χ. Οἱ στρατιῶται ἐπορεύοντο **τειχίσαι** τὸ χωρίον.

(= Οι στρατιώτες προχωρούσαν για να οχυρώσουν την περιοχή).

6. Οι επιρρηματικές μετοχές

Η επιρρηματική μετοχή, λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός και εκφράζει ανάλογα με το είδος της τις επιρρηματικές σχέσεις του χρόνου, της αιτίας, του σκοπού, της υπόθεσης, της εναντίωσης, του τρόπου.

π.χ. Ἐκεῖθεν δ' εὐθὺς ἐπισιτισάμενοι ἔπλευσαν εἰς Αἰγὸς ποταμούς (χρονική μετοχή, δηλώνει χρόνο).

π.χ. Οἱ Κερκυραῖοι ὥς νενικηκότες τρόπαιον ἔστησαν (αιτιολογική μετοχή δηλώνει αιτία).

π.χ. Τοῦτο λέξων ἔρχομαι (τελική μετοχή δηλώνει σκοπό).

π.χ. Αἰσχύνοντο ἂν μὴ ἀποδιδόντες χάριτας (υποθετική μετοχή δηλώνει υπόθεση).

π.χ. Ἑλλήν ὦν Ἑλληνας ἀδικεῖ (εναντιωματική μετοχή δηλώνει εναντίωση).

π.χ. Κραυγὴν πολλὴν ἐποίουν καλοῦντες ἀλλήλους (δηλώνει τον τρόπο).

7. Οι επιρρηματικές προτάσεις

Και οι επιρρηματικές προτάσεις λειτουργούν ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί και εκφράζουν ανάλογα με το είδος τους τις επιρρηματικές σχέσεις του χρόνου, της αιτίας, του σκοπού, της υπόθεσης, της εναντίωσης.

π.χ. Ὅποτε θύοι Κρίτων (= Κάθε φορά που θυσίαζε ο Κρίτων), ἐκάλει Ἀρχέδημον (δευτερεύουσα χρονική πρόταση, δηλώνει χρόνο).

π.χ. Θαυμάζω σε ἐν ταῖς συμφοραῖς, ὥς ῥαδίως αὐτὰς καὶ πρῶως φέρεις (= ... επειδή με ευκολία και ηρεμία υπομένεις αυτές) (δευτερεύουσα αιτιολογική πρόταση, δηλώνει αιτία).

π.χ. Μὴ μέλλωμεν, ἵνα μὴ ὁ καιρὸς παρέλθῃ. (= ... για να μη περάσει ο χρόνος) (δευτερεύουσα τελική πρόταση, δηλώνει σκοπό).

π.χ. Φῶς εἰ μὴ εἴχομεν (= Αν φως δεν είχαμε), ὅμοιοι τοῖς τυφλοῖς ἂν ἦμεν. (δευτερεύουσα υποθετική πρόταση, δηλώνει προϋπόθεση).

π.χ. Γελᾷ ὁ μωρός, κἂν τι μὴ γελοῖον ᾗ (= ... ακόμα κι αν κάτι δεν είναι αστείο) (δευτερεύουσα εναντιωματική πρόταση, δηλώνει εναντίωση).

π.χ. Ἔχω τριήρεις, ὥστε ἐλεῖν τὸ ἐκείνων πλοῖον (= ... ώστε να κυριεύσω το καράβι

εκείνων) (δευτερεύουσα συμπερασματική πρόταση, δηλώνει αποτέλεσμα).

π.χ. Δεῖ πρεσβείαν πέμπειν, ἥτις ταῦτ' ἐρεῖ (= ... για να πει αυτά) (δευτερεύουσα αναφορική επιρρηματική τελική πρόταση, δηλώνει σκοπό).

ΤΟ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ

Στην αρχαία ελληνική γλώσσα υπάρχουν δύο κατηγορίες απαρεμφάτων:

- α) το έναρθρο (που χρησιμοποιείται όπως τα ουσιαστικά)
- β) το άναρθρο (που διακρίνεται σε τελικό και ειδικό).

ΤΟ ΑΝΑΡΘΡΟ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ

Συντακτικός ρόλος:

1. Ως υποκείμενο απροσώπων ρημάτων ή εκφράσεων

- Τελικό απαρέμφατο ως υποκείμενο παίρνουν τα απρόσωπα ρήματα και εκφράσεις:

δοκεῖ, πρέπει, εἴμαρται (=εἶναι πεπρωμένο), ἔνεστι (=εἶναι δυνατό), προσήκει, εἴμαρτο (=ἦταν πεπρωμένο), ἐνδέχεται, πάρεστι, ἔξεστι, χρή, μέλει, δεῖ, ἀνάγκη ἐστι, ἀναγκαίως ἔχει, ἀδύνατόν ἐστιν, χρεών ἐστι, εὖ ἔχει, δυνατόν ἐστίν, οἷόν τ' ἐστιν (=εἶναι δυνατόν), καιρὸς ἐστίν, καλῶ ζῆχει, ἄξιόν ἐστι, ὥρα ἐστίν, εἰκὸς ἐστιν, ῥαδίως ἔχει (=εἶναι εύκολο) κ.α.

Π.χ. ἐπὶ τοῦ χρυσέου βωμοῦ οὐκ ἔξεστι θύειν.

- Ειδικό απαρέμφατο ως υποκείμενο παίρνουν τα απρόσωπα ρήματα: ἀγγέλλεται, ἄδεται, δοκεῖ, θρυλεῖται, λέγεται, νομίζεται, ὁμολογεῖται κ.α.

Π.χ. ὁμολογεῖται τὴν πόλιν ἡμῶν ἀρχαιοτάτην εἶναι.

2. Ως αντικείμενο διαφόρων κατηγοριῶν ρημάτων

- Τελικό απαρέμφατο ως αντικείμενο (σ' όλους τους χρόνους πλην μέλλοντα) παίρνουν οι παρακάτω κατηγορίες ρημάτων: βουλευτικά ή εφετικά, κελευστικά ή προτρεπτικά, κωλυτικά ή απαγορευτικά, δυνητικά ή αποπειρατικά, ὅσα σημαίνουν αποφασίζω ή διανοοῦμαι να...

Π.χ. βούλονται ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν.

- Ειδικό απαρέμφατο ως αντικείμενο (σ' όλους τους χρόνους) παίρνουν οι παρακάτω κατηγορίες ρημάτων:

λεκτικά, δοξαστικά, γνωστικά, σπάνια τα αισθητικά.

Π.χ. Κροῖσος ἐνόμιζε ἑαυτὸν εἶναι ἀνθρώπων ἀπάντων ὀλβιώτατον.

- ✓ Το ειδικό απαρέμφατο μεταφράζεται με το **ὅτι** + ρήμα.
- ✓ Το τελικό απαρέμφατο μεταφράζεται με το **να** + ρήμα

3. Ως κατηγορούμενο με συνδετικά ρήματα, κυρίως σε ορισμούς.

Στην περίπτωση αυτή έχουμε ἀναρθρο απαρέμφατο, το οποίο μεταφράζεται ως ουσιαστικό.

Π.χ. τὸ ὄρα̃ν ἐστὶν αἰσθάνεσθαι.

4. Ως επεξήγηση:

σε ουσιαστικά, ουδέτερα αντωνυμιών ή στα επιρρήματα ὥδε, οὕτω.

Π.χ. ἀρχὴν μὲν ταύτην ἐποίησατο τῶν εὐεργεσιῶν, τροφὴν τοῖς δεομένοις εὐρεῖν.

5. Ως προσδιορισμός του κατά τι ή της αναφοράς:

- i). από τα επίθετα: ἄξιος, ἀγαθός, ἐπιτήδειος, ἡδύς, ἱκανός,
- ii). από τα ουσιαστικά: σχολή, κίνδυνος, φόβος, θαῦμα.

Π.χ. φοβεροὶ μὲν ἰδεῖν, δεινοὶ δὲ μάχην.

6. Ως προσδιορισμός του σκοπού ή του αποτελέσματος:

- i). με ρήματα κίνησης: πέμπω, βαίνω, ἤκω, ἀφικνοῦμαι.
- ii). με ρήματα σκόπιμης ενέργειας: δίδωμι, παρασκευάζομαι, αἰροῦμαι, τάττω κ.τ.λ.

Π.χ. ἀφικνεῖται ἐς Ἑλλάσποντον, τῷ μὲν λόγῳ ἐπὶ τὸν Ἑλληνικὸν πόλεμον, τῷ δὲ ἔργῳ τὰ πρὸς βασιλέα πράγματα πράσσειν.

7.Ως απόλυτο απαρέμφατο: σε στερεότυπες εκφράσεις, έχοντας την έννοια του σκοπού ή της αναφοράς.

Τέτοια απαρέμφατα είναι συνήθως στερεότυπες εκφράσεις όπως: ἐμοὶ δοκεῖν, ἐκὼν εἶναι, κατὰ δύναμιν εἶναι, ὀλίγου δεῖν, μικροῦ δεῖν, συνελόντι εἰπεῖν κτλ.

Π.χ. οὐδὲ μὴν φίλοις οὐδὲ ξένοις ἐκὼν εἶναι γέλωτα παρέχεις.

8. Ως ανεξάρτητο απαρέμφατο αντί προστακτικής και ευκτικής σε επιφωνηματικές εκφράσεις.

Π.χ. ὦ ξεῖν', ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις ὅτι τῇδε κείμεθα τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι.

Η ΜΕΤΟΧΗ

Συντακτικά οι μετοχές είναι τριών ειδών, **επιθετικές** ή **αναφορικές**, **κατηγορηματικές** και **επιρρηματικές**.

A. ΕΠΙΘΕΤΙΚΗ

Γνωρίσματα:

1. Εκφέρεται συνήθως με άρθρο.

2. Δεν έχει άρθρο:

- όταν το υποκείμενο της προηγείται,
- όταν το όνομα που προσδιορίζει η μτχ. δεν έχει άρθρο: π.χ. σύνειμι ἄνθρωποις δυναμένοις ἀναλίσκειν.
- Όταν η μετοχή είναι παθητικού παρακειμένου ή ενεστώτα : π.χ. Ὡκουν πόλεις καλῶς τετειχεσμένας καὶ οἰκουμένας.
- Όταν έχει παρενθετική ή επεξηγηματική θέση. Π.χ Ἐπεμψαν Νικάνδρον, σύμμαχον ὄντα...

3. Συχνά χρησιμοποιείται και ως ουσιαστικό, όταν παραλείπεται το ουσιαστικό που προσδιορίζεται από αυτήν. Από αυτή τη χρήση μερικές ουσιαστικοποιημένες μετοχές κατάντησαν να χρησιμοποιούνται σχεδόν πάντα σαν ουσιαστικά: ὁ ἀρχων, οἱ λέγοντες, ὁ διώκων (=ο κατήγορος), ὁ φεύγων (= ο κατηγορούμενος, ο εξόριστος), οἱ προσήκοντες (= οι συγγενείς), ὁ νικῶν (= ο νικητής), οἱ τεκόντες (= οι γονεῖς), οἱ θανόντες (= οι νεκροί) ...

4. Συχνά το ουδέτερο επιθετικής μτχ., κυρίως ενεστώτα ή παρακειμένου, τίθεται αντί ουσιαστικού αφηρημένης έννοιας: το παρόν, το μέλλον, το δεδιός (= ο φόβος), το θαρσύν (= το θάρρος), το προσῆκον, το συμφέρον, το νοσοῦν (= η αρρώστια), το λυσιτελοῦν (= η ωφέλεια)...

5. Μεταφράζεται με αναφορική πρόταση (συνήθως), με μετοχή ή με επίθετο ή μένει αμετάβλητη (π.χ. το παρόν). *

6. Παίρνει άρνηση

i) οὐ, όταν φανερώνει κάτι το συγκεκριμένο,
ii) μή, όταν φανερώνει κάτι το αόριστο ή υποτιθέμενο. Σ' αυτή την περίπτωση η μετοχή είναι επιθετική (ή αναφορική) – υποθετική και ισοδυναμεί με αναφορικοῦποθετική πρόταση.

7. Η επιθετική μετοχή έχει θέση επιθέτου ή ουσιαστικού και γι' αυτό συντακτικώς μπορεί να είναι:

α) υποκείμενο	β) αντικείμενο
γ) παράθεση	δ) επεξήγηση
ε) επιθετικός προσδιορισμός	στ) κατηγορούμενο (πάντοτε έναρθρη)
ζ) κατηγορηματικός προσδ.	η) ετερόπτωτος προσδιορισμός
θ) δοτική προσωπική	ι) εμπρόθετος προσδιορισμός

- ✓ Όταν η επιθετική μτχ. είναι επιθετικός προσδιορισμός, αποτελεί με το προσδιοριζόμενο μια έννοια, ενώ, όταν είναι παράθεση, προσδίδει στο προσδιοριζόμενο απλώς ένα γνώρισμα και γι' αυτό μπορεί να αφαιρεθεί χωρίς να βλάψει το νόημα.
- ✓ Μια επιθετική μετοχή μπορεί να ισοδυναμεί και με αναφορική – τελική ή αναφ. συμπερασματική ή αναφ. αιτιολογική πρόταση.

Π.χ. Ὁ μὴ δαρεῖς οὐ παιδεύεται.

Δύναμαι συνεῖναι δυναμένοις ἀνθρώποις ἀναλίσκειν.

B. ΚΑΤΗΓΟΡΗΜΑΤΙΚΗ

Γνωρίσματα:

1. Αναφέρεται στο υποκείμενο ή το αντικείμενο του ρηματικού τύπου από τον οποίο εξαρτάται.
2. Είναι πάντοτε χωρίς άρθρο, όπως και όλες οι άλλες μετοχές εκτός από την επιθετική.
3. Χρησιμεύει ως κατηγορούμενο ή κατηγορηματικός προσδιορισμός του υποκειμένου ή του αντικειμένου του ρήματος.
4. Εξαρτάται από τις εξής κατηγορίες ρημάτων:
α) εἰμί, γίγνομαι, ὑπάρχω (η μτχ. με το ρήμα αποτελούν περίφραση),

Π.χ. Εἰμι γράφων = γράφω

ενώ Εἰμι ὁ γράφων = ἡ μετοχή ἐδῶ εἶναι επιθετική και συντακτικά εἶναι κατηγορούμενο.

β) τυγχάνω, λανθάνω, φθάνω, διάγω, διατελῶ, διαγίγνομαι, διαμένω, διαβίῳ, διατρίβω, φαίνομαι, φανερός εἰμί, δηλός εἰμί, οἶχομαι... (τα ρήματα αυτά μπορούν να μεταφραστούν με επιρρήματα και ἡ μτχ. με ρήμα), Π.χ. - Στράτευμα ἐλάνθανε τρεφόμενον.

- Διατελοῦσι τὸ πλεῖστον τῆς ἡμέρας δικάζοντες αὐτοῖς.

γ) **ἐναρξης ἢ λήξης**: ἄρχω, ἄρχομαι, παύω, παύομαι, λήγω, διαλείπω ...,

δ) **ανοχής, καρτερίας, καμάτου**: ἀνέχομαι, καρτερῶ, ὑπομένω, περιορῶ (= αδιαφορῶ), κάμνω, ἀπαγορεύω (= κουράζομαι),

ε) **ψυχικού πάθους***: ἀγανακτῶ, ἡδομαι, χαίρω, ὀργίζομαι, θαυμάζω, οἰκτεῖρω, αἰσχύνομαι, βαρέως ἢ χαλεπῶς φέρω, μεταμέλομαι...

* Από τα ρήμ. αυτά ἡ μτχ. εἶναι κατηγορηματική, ὅταν δηλώνει πράξη σύγχρονη και βρίσκεται σε χρόνο ενεστώτα, και αιτιολογική, ὅταν δηλώνει πράξη προτερόχρονη, ὅταν δηλ. αὐτό που δηλώνει τὸ ρήμα εἶναι συνέπεια αὐτοῦ που δηλώνει ἡ μτχ. Τότε βρίσκεται σε χρόνο Ἀόριστο ἢ Παρακείμενο.

στ) **δείξης, αγγελίας, ἐλέγχου**: δείκνυμι, ἀγγέλλω, δηλῶ, ἀποφαίνω, παρέχω (= παρουσιάζω), ἐλέγχω, ἐξελέγχω, φανερός - δηλός εἰμί, ὅμοιος ...,

ζ) **αἰσθησης, γνώσης, μάθησης, μνήμης**: αἰσθάνομαι, ὀρῶ, ἀκούω, πυνθάνομαι, εὐρίσκω, γινώσκω, οἶδα, ἐπίσταμαι, ἄγνοῶ, μανθάνω, ἀλίσκομαι, ἐντυγχάνω, μέμνημαι, ἐπιλανθάνομαι...,

η) εὖ ἢ κακῶς ποιῶ, ἀδικῶ, χαρίζομαι, νικῶ, ἡττῶμαι,

θ) **πλησμονής, ἐπάρκειας, ἀπόλαυσης, κορεσμού**: κορέννυμαι, ἐμπίμπλαμαι, μεστός ἢ πλήρης εἰμί....

5. Ἡ κατηγορηματική μτχ. των ἀπρόσωπων ρημάτων ἢ ἐκφράσεων βρίσκεται σε αιτιατική ουδετέρου, φαινομενικά ἀπόλυτη, π.χ. ἑώρα ἀδύνατον ὄν βίᾳ ἐλεῖν τήν πόλιν.

6. Ἡ κατηγορηματική μτχ. μπορεί να παραλείπεται, ὅταν εἶναι τοῦ εἰμί ἢ ὅταν ἐννοεῖται εὐκόλα.

7. Τα ρήμ. ἀκούω και αἰσθάνομαι συντάσσονται και ως εξής:

- i) με γενική + κατηγορηματική μτχ.,
- ii) με αιτιατική + κατηγορηματική μτχ.
- iii) με αιτιατική + ειδικό απαρέμφατο.

8. Μερικά ρήματα συντάσσονται άλλοτε με κατηγορηματική μτχ. και άλλοτε με απαρέμφατο, οπότε διαφοροποιείται και το νόημα τους.

9. Πολύ σπάνια μια κατηγορηματική μτχ. συνοδεύεται από το ὥς, όταν αυτή χρησιμοποιείται αντί ειδικής πρότασης: π.χ. δηλοῖς ὥς τι σημανῶν νέον (σχῆμα ανακόλουθο).

10. Μεταφράζεται με: να, που, ότι + ρήμα.

Π.χ. Ῥαδίως ἐξελεγχθήσεται ψευδόμενος.

Ἐγὼ μὲν τοίνυν ἀπείρηκα τρέχων.

Οἶδα τοὺς ἐκεῖ ὑπολοίπους ἡμῶν ἀδυνάτους ἐσομένους ἀμύνασθαι.

Γ. ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΗ

α) Χρονική

Γνωρίσματα:

1. Βρίσκεται σε όλους τους χρόνους (εκτός από τον μέλλοντα), συνήθως όμως στον αόριστο.

2. Ισοδυναμεί με χρονική πρόταση.

3. Συχνά συνοδεύεται από τα χρονικά επιρρήματα: εὐθύς, ἄμα, μεταξύ, ἔτι, αὐτίκα, ἤδη, τότε, ἐνταῦθα (= τότε), εἴτα, ἔπειτα, ἐξαίφνης, ἄρτι, μετά ταῦτα

* Όταν υπάρχουν αυτά τα επιρρήματα, δε σημαίνει απαραίτητα ότι η μτχ. είναι χρονική.

4. Η χρονική μτχ. ενεστώτα δηλώνει κατά κανόνα το σύγχρονο και του αορίστου συνήθως το προτερόχρονο και σπανιότερα το σύγχρονο.

5. Οι μετοχές ἀρχόμενος, τελευτῶν, διαλείπων ή διαλιπών, χρονίζων, ἀνύσας (+ προστακτική), όταν είναι χρονικές και αναφέρονται στο υποκείμενο της πρότασης, τότε μεταφράζονται αντίστοιχα: στην

αρχή, στο τέλος, ύστερα από λίγο ή αργότερα, ύστερα από καιρό, γρήγορα.

6. Δέχεται άρνηση οὐ ή μη.

Π.χ. - Άναχωρησάντων δ' αὐτῶν οἱ Ἀθηναῖοι φυλακὰς κατεστήσαντο.
- Ἐπαιάνιζον ἅμα πλέοντες.

β) Αιτιολογική

Γνωρίσματα:

1. Ισοδυναμεί με αιτιολογική πρόταση.

2. Συχνά συνοδεύεται από τα μόρια:

- i) ἄτε (δή), οἷον (δή), οἷα (δή): αιτία πραγματική,
- ii) ὥς: αιτία υποκειμενική (= με την ιδέα ότι..., επειδή κατά τη γνώμη μου ...),
- iii) ὥσπερ: αιτία υποτιθέμενη ή ψευδής (= επειδή τάχα ..., σαν να ...).

3. Αιτιολογικές είναι συνήθως οι μετοχές:

- α) των δοξαστικών ρημάτων (δοκῶν, νομίζων, ἡγούμενος, οἰόμενος, κρίνων, ὑπολαμβάνων, ἐλπίζων, πιστεύων...),
- β) των ρημ. ψυχικού πάθους και ὅσων δηλώνουν φόβο: ἀγανακτῶν, ἀχθόμενος, ἀπορῶν, δέισας...),
- γ) των γνωστικών (γιγνώσκων, εἰδῶς, ἐννοήσας, ἐπισταμένος ...),
- δ) από ρήματα ψυχικού πάθους (δες και κατηγορηματική μτχ.),
- ε) των αισθητικών ρημάτων (ὀρῶν, αἰσθανόμενος).

4. Οι αιτιολογικές μτχ. τί βουλόμενος, τι παθών, τι μαθών σε ευθείες ερωτήσεις μεταφράζονται με το «τι», «γιατί». Όταν υπάρχει δυνητική έγκλιση, οι μτχ. αυτές είναι υποθετικές.

5.. Συχνά μετά την αιτιολογική μτχ. ακολουθούν οι εκφράσεις: οὕτω, διά τοῦτο, διά ταῦτα.

6. Η αιτιολογική μτχ. μετά τους εμπρόθετους της αιτίας «διά τοῦτο», «ένεκα ταῦτα», «έκ τούτου» είναι επεξήγηση.

- Π.χ. - Καὶ διὰ τοῦτο ὀργισθεὶς Ἀπόλλων κτείνει Κύκλωπας.
 - Ὅρῶν αὐτοὺς λυπουμενούς ὑπεσχόμεν γράψειν τὴν ἐπιστολήν.
 - Ἄτε οὖν νίκης ἐρῶντες μένοντες μάχεσθε.

γ) Τελική

Γνωρίσματα:

1. Ισοδυναμεί με τελική πρόταση.
2. Βρίσκεται κατά κανόνα σε χρόνο μέλλοντα και πολύ σπάνια σε ενεστώτα (από το ρήμα «πέμπω», όταν δηλώνει σκοπό που διαρκεί).
3. Εξαρτάται συνήθως από ρήματα που δηλώνουν κίνηση ή ενέργεια, εκλογή ή προσφορά.
4. Η τελική μτχ. μπορεί να συνοδεύεται από το ως, συνήθως όταν δεν εξαρτάται από ρήματα κίνησης ή ενέργειας.
5. Παίρνει άρνηση μή.

- Π.χ. - Κλέαρχος διέβη παρὰ τὸν Φαρνάβαζον μισθὸν ληψόμενος.
 - Ὁ δὲ συλλαμβάνει Κῦρον ὥς ἀποκτενῶν.

δ) Τροπική

Γνωρίσματα :

1. Συνήθως βρίσκεται σε χρόνο ενεστώτα, σπάνια σε αόριστο.
2. Οι μετοχές ἄγων, ἔχων, φέρων από ρήματα κίνησης είναι τροπικές και μπορούν να μεταφραστούν με την πρόθεση: με + αιτιατική (π.χ. Ἦκε φύλαξ ἄγων Ἀντιγόνην = ... με την Αντιγόνη).
3. Ορισμένες τροπικές μετοχές αποδίδονται με τροπικά επιρρήματα: χαίρων (= ατιμώρητα), λαθών (= κρυφά), φέρων (= με ορμή, βιαστικά)...
4. Παίρνει άρνηση ου και τότε μεταφράζεται με το «χωρίς να ...».

- Π.χ. - Ἀφίκοντο πρὸς ἡμᾶς τὴν ἐπιστολὴν φέροντες. (φέρνοντας)
 - Οἱ σφῆκες ζῶσι φωλοῦντες τὸν χειμῶνα. (σε φωλίες)

ε) Υποθετική

Γνωρίσματα:

1. Ισοδυναμεί με υποθετική πρόταση και γι' αυτό η ανάλυσή της είναι ανάλογη με την απόδοση και το νόημα.
 2. Βρίσκεται σε όλους τους χρόνους εκτός από μέλλοντα.
 3. Υποθετικές είναι συνήθως οι μετοχές που προσδιορίζουν:
 - α) δυνητική έγκλιση (οριστική, ευκτική, απαρέμφατο, μετοχή + ἄν),
 - β) μέλλοντα ή προστακτική,
 - γ) απρόσωπο ρήματα,
 - δ) ρηματικά επίθετα σε -τός.
 4. Όταν η υποθετική μτχ. εκτός από προϋπόθεση δηλώνει και χρόνο, είναι χρονικοῦποθετική και αναλύεται συνήθως σε: ὅταν, ὁπότε, ἐπ'ὰν, ἐπειδ'ὰν + υποτακτική ή ὅτε, ὁπότε + ευκτική επαναληπτική.
 5. Παίρνει ἄρνηση μή. Τις περισσότερες φορές η μτχ. με ἄρνηση μή είναι υποθετική.
- Π.χ. - Νικήσαντες πάντων τούτων ὑμεῖς κύριοι ἔσεσθε.
 - Τούτους ἂν ἡμεῖς παραλαβόντες ἐφυλάττομεν ἐν ἀκροπόλει.

στ) Εναντιωματική

Γνωρίσματα:

1. Ισοδυναμεί με εναντιωματική πρόταση και σχηματίζει υποθετικό λόγο.
2. Δηλώνει εναντίωση, δηλαδή σχέση λογικής αντίθεσης με το ρηματικό τύπο από τον οποίο εξαρτάται (εἰμαι γενναῖος – ἡττώμαι: γενναῖοι ὄντες ἡττηθησαν). Ανάμεσα στην έννοια της μετοχής και του ρήματος υπάρχει κάτι το ασυμβίβαστο.
3. Συχνά η εναντιωματική μτχ. συνοδεύεται από τα μόρια: καί, καίπερ, μηδέ (χωρίς να συνδέουν τη μτχ.), καίπερ, καίτοι, ὅμως (συνήθως μετά

από τη μτχ.), καί ταῦτα, εἴτα και ἔπειτα (στην αρχή ευθείας ερώτησης), πάνυ.

4. Οι αιτιατικές απόλυτες ἐξόν, ἐνόν, προσῆκον, δοκοῦν, προσταχθέν, οἶον τ' ὄν ... και η φάσκων είναι συνήθως εναντιωματικές.

Π.χ. - Κυρία γενομένη τοσούτων ἀγαθῶν οὐκ ἐφθόνησεν τοῖς ἄλλοις.
 - Ἰκανά μοι νομίζω εἰρῆσθαι, καίτοι πολλά γε παραλιπῶν.
 - Ἀγασίας δέ, καίπερ αἰσθανόμενος ταῦτα, ὅμως ἐπέμενε ταῖς σπονδαῖς.

Γενικές παρατηρήσεις

- Επιρρηματικές χαρακτηρίζονται οι μετοχές που μας δίνουν μία επιρρηματική σχέση και είναι έξι ειδών (χρονικές, αιτιολογικές, υποθετικές, εναντιωματικές, τελικές και τροπικές). Όλες, εκτός από τις τροπικές, ισοδυναμούν, αντικαθιστούν και μεταφράζονται με κάποιο είδος δευτερεύουσας πρότασης. Όταν λοιπόν έχουμε να χαρακτηρίσουμε μία επιρρηματική μετοχή, φέρνουμε κοντά τη μετοχή με το ρήμα και προσπαθούμε να καταλάβουμε την εσωτερική σχέση που τα συνδέει. Πιο απλά, προσπαθούμε να εντοπίσουμε το είδος της δευτερεύουσας πρότασης που η μετοχή έχει αντικαταστήσει και δίνουμε τον ανάλογο χαρακτηρισμό. Βέβαια, πέρα από το νόημα που παίζει τον πρώτο ρόλο για το χαρακτηρισμό μιας μετοχής, αρκετά μας βοηθάνε και ορισμένα τυπικά χαρακτηριστικά που πρέπει να γνωρίζουμε:

α) Οι μετοχές που είναι σε χρόνο ενεστώτα θα εξετάζονται πρώτα, αν είναι τροπικές.

β) Για τις μετοχές που είναι σε χρόνο αόριστο πρώτα-πρώτα θα εξετάζουμε αν είναι χρονικές ή αιτιολογικές.

γ) Για τις μετοχές που είναι σε χρόνο μέλλοντα αρχικά θα εξετάζουμε την εκδοχή της τελικής.

δ) Όταν μια μετοχή έχει κοντά της κάποιο χρονικό επίρρημα εξετάζουμε, αν είναι χρονική.

ε) Οι αιτιολογικές μετοχές, όταν δηλώνουν αντικειμενική (πραγματική) αιτιολογία, συχνά συνοδεύονται από το ἅτε, οἶον, οἷα + μτχ. Μερικοί

δέχονται ότι, όταν η αιτιολογία είναι ψευδής, η αιτιολογική μετοχή συνοδεύεται από το ὥσπερ.

Όταν μια μετοχή συνοδεύεται από το ὥς θα είναι ή αιτιολογική (με υποκειμενική αιτιολογία - μετάφραση: γιατί τάχα, επειδή τάχα, επειδή δήθεν, σαν να) ή τελική οπότε θα πρέπει να είναι σε χρόνο μέλλοντα.

Συνημμένη και Απόλυτη μετοχή

1. Συνημμένη λέγεται η επιρρηματική μτχ., όταν το υποκείμενο της είναι συντακτικός όρος (υποκείμενο, αντικείμενο, δοτ. προσωπική κ.λπ.) της πρότασης στην οποία ανήκει.

α) Η επιρρηματική μτχ. σε ονομαστική πτώση είναι συνημμένη με το υποκείμενο του ρήματος.

β) Συνημμένη μπορεί να είναι η μτχ. των προσωπικών ρημάτων και βρίσκεται σε οποιαδήποτε πτώση.

Π.χ. - Ἐπεμψε **Θεόπομπον** εἰς Λακεδαίμονα **ἀπαγγελοῦντα** τὰ γεγονότα. [τελική, το Α του ρήματος είναι και Υ της μετοχής.]

- Ὁ **Ἀγησίλαος** ἐκείνους μὲν **καίπερ** ὁρῶν οὐκ ἐδίωκε. [εναντιωματική, το Υ του ρήματος είναι και Υ της μετοχής.]

- Ἐδοξέ **μοι** χρῆναι μάρτυρας **λαβόντι** παραγενέσθαι. [χρονική, η δοτ. προσωπική είναι και Υ της μετοχής.]

- Τὸν δὲ **Ἄκουφιν** ταῦτα **ἀκούσαντα** ἐπιμειδιᾶσαι λέγεται τῷ λόγῳ. [χρονική, το Υ του απαρεμφάτου είναι και Υ της μετοχής.]

2. Απόλυτη λέγεται η επιρρηματική μτχ., όταν το υποκείμενο της είναι μόνο υποκείμενο της μτχ. και δεν έχει άλλη συντακτική θέση στην πρόταση. Η απόλυτη μτχ. βρίσκεται σε πτώση:

α) γενική, όταν το ρήμα είναι προσωπικό,

Π.χ. - Κρέοντος **βασιλεύοντος** οὐ μικρὰ συμφορὰ κατέσχε Θήβας. [χρονική]

- Ἀποπλεῖ οἶκαδε **καίπερ** μέσου χειμῶνος **ὄντος**. [εναντιωματική]

β) αιτιατική,

i) όταν το ρήμα είναι απρόσωπο ή απρόσωπη έκφραση (σε ουδέτερο γένος ενικού αριθμού) και είναι συνήθως εναντιωματική και

Π.χ. Ἐξόν μοι ἴσον λαμβάνειν οὐκ ἐλάμβανον.

ii) σπανιότερα, όταν το ρήμα είναι προσωπικό (τότε η μτχ. συνοδεύεται από το ὥς ή ὥσπερ και είναι πάντα αιτιολογική),

Π.χ. Τοὺς υἱεῖς οἱ πατέρες ἀπὸ τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων εἰργουσιν ὥς τὴν μὲν τῶν χρηστῶν ὁμιλίαν ἄσκησιν οὖσαν τῆς ἀρετῆς, τὴν δὲ τῶν πονηρῶν κατάλυσιν.

γ) **ονομαστική**, πολύ σπάνια (σχήμα ανακόλουθο).

Π.χ. Ἐκεῖνοι δὲ εἰσελθόντες σὺν τοῖς ὑπηρέταις εἶπε μὲν ὁ Κριτίας.

* Σε ορισμένες περιπτώσεις η επιρρηματική μτχ., ενώ έπρεπε να είναι συνημμένη, αφού το υποκείμενο της είναι ὁρος της πρότασης, μπορεί να τεθεί ως απόλυτη (για έμφαση)

π.χ. Διαβεβηκότος ἤδη Περικλέους... ἠγγέλθη αὐτῷ ὅτι... (αντί: διαβεβηκότι Περικλεῖ...).

5. Δύο μετοχές δε συνδέονται:

-όταν είναι διαφορετικού είδους,

-όταν η μία προσδιορίζει την άλλη (μπορεί να είναι και οι δύο ίδιου είδους),

- όταν δεν προσδιορίζουν την ίδια λέξη,

- όταν υπάρχει ασύνδετο σχήμα.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΜΕΤΟΧΗΣ ΣΕ ΠΡΟΤΑΣΗ

Α. Τι χρειάζεται να έχουμε υπόψη μας, για να αναλύσουμε μια επιρρηματική μετοχή σε δευτερεύουσα πρόταση

Για να αναλύσουμε μια επιρρηματική μετοχή σε δευτερεύουσα πρόταση χρειάζεται να έχουμε υπόψη μας:

- Το είδος της μετοχής
- Τον χρόνο της μετοχής
- Τον αριθμό και το πρόσωπο του υποκειμένου της μετοχής
- Τον χρόνο του ρηματικού τύπου από τον οποίο εξαρτάται η μετοχή ή τη χρονική βαθμίδα (παρόν – παρελθόν - μέλλον) στην οποία αναφέρεται η μετοχή
- Το νόημα όλης της πρότασης στην οποία ανήκει η μετοχή.

Πιο συγκεκριμένα:

➤ **Αιτιολογική μετοχή**

Μια αιτιολογική μετοχή αναλύεται σε δευτερεύουσα αιτιολογική πρόταση που:

α) Όταν εξαρτάται από αρκτικό χρόνο, εκφέρεται με **οριστική**:

π.χ. *Τούτους οὐκ ἀξιοῦμεν στρατηγούς χειροτονεῖν ὥς νοῦν οὐκ ἔχοντες.* ⇨ *Τούτους οὐκ ἀξιοῦμεν στρατηγούς χειροτονεῖν ὥς νοῦν οὐκ ἔχουσιν.*

β) Όταν εξαρτάται από ιστορικό χρόνο, εκφέρεται με **ευκτική** του **πλαγίου λόγου**.

Παρατήρηση: Όταν εξαρτάται από ιστορικό χρόνο, οι μετοχές ενεστώτα και παρακειμένου μπορούν να αναλυθούν και με οριστική παρατατικού ή υπερσυντέλικου αντίστοιχα:

π.χ. *Οἱ Ἕλληνες ἠθύμουν οὐκ ἔχοντες τὰ ἐπιτήδεια* ⇨ *Οἱ Ἕλληνες ἠθύμουν, ἐπεὶ οὐκ ἔχοιεν / οὐκ εἶχον τὰ ἐπιτήδεια.*

➤ **Τελική μετοχή**

Μια τελική μετοχή αναλύεται σε δευτερεύουσα τελική πρόταση που:

α) Όταν εξαρτάται από αρκτικό χρόνο, εκφέρεται με **υποτακτική** αορίστου:

π.χ. *Πέμπει τινὰς τῶν φίλων τὰ πιστὰ ληψομένους.* ⇨ *Πέμπει τινὰς τῶν φίλων ἵνα τὰ πιστὰ λάβωσι.*

β) Όταν εξαρτάται από ιστορικό χρόνο, εκφέρεται με **ευκτική** του **πλαγίου λόγου**:

π.χ. *Τριήρεις ἐξέπεμψαν ὥς καὶ γῆς καὶ θαλάττης ἄρξοντας.* ⇨ *Τριήρεις ἐξέπεμψαν ὥς καὶ γῆς καὶ θαλάττης ἄρξαιεν.*

➤ Υποθετική μετοχή

Για να αναλύσουμε μια υποθετική μετοχή σε υποθετική πρόταση, πρέπει να λάβουμε υπόψη μας την απόδοση και το νόημα:

α) Όταν το ρήμα της πρότασης είναι χρόνου μέλλοντα, η απόδοση παραπέμπει στο **προσδοκώμενο**.

Συνεπώς, η υποθετική μετοχή θα αναλυθεί σε **ἐάν, ἄν, ἥν + υποτακτική**:

π.χ. *Ἀμελήσαντας δὲ ὑμᾶς καὶ κακισθέντας οὐδείς εὐμενῶς ὑποδέξεται. ⇒ Ἐὰν ἀμελήσητε καὶ κακισθῇτε, οὐδείς εὐμενῶς ὑποδέξεται.*

β) Όταν η απόδοση είναι δυνητική ευκτική, παραπέμπει στην **απλή σκέψη του λέγοντος**.

Συνεπώς, η υποθετική μετοχή θα αναλυθεί σε **εἰ + ευκτική** του χρόνου στον οποίο βρίσκεται:

π.χ. *Σωθέντες μὲν γὰρ ἴσως αὖθις ἔτι ποτὲ ἐν καιρῷ ὑμῖν γενοίμεθα ἄν. ⇒ Εἰ σωθείμεν μὲν γὰρ, ἴσως αὖθις ἔτι ποτὲ ἐν καιρῷ ὑμῖν γενοίμεθα ἄν.*

γ) Όταν η απόδοση είναι δυνητική οριστική παραπέμπει στο **μη πραγματικό**.

Η υποθετική μετοχή τότε αναλύεται σε **εἰ + οριστική ιστορικού χρόνου** (παρατατικού, αν η μετοχή είναι ενεστώτα, υπερσυντέλικου, αν η μετοχή είναι παρακειμένου):

π.χ. *Ἐχων τι ἐδίδους ἄν. ⇒ Εἰ εἶχες τι, ἐδίδους ἄν.*

δ) Η οριστική ενεστώτα παραπέμπει:

I. στο πραγματικό

II. στην απλή σκέψη

III. στην αόριστη επανάληψη στο παρόν – μέλλον. Στην περίπτωση αυτή καθοριστικό ρόλο παίζει το νόημα:

π.χ. - Ἄρά τίς σοι δοκεῖ ἀδικῶν σωφρονεῖν; ⇒ Ἄρά τίς σοι δοκεῖ σωφρονεῖν, εἰ ἀδικεῖ; (πραγματικό)

- Πιστευθέντες τοὺς πιστεύσαντες ἀδικοῦσιν. ⇒ Ἐὰν πιστευθῶσι, τοὺς πιστεύσαντες ἀδικοῦσιν. (αόριστη επανάληψη στο παρόν και στο μέλλον)

ε) Η οριστική παρατατικού παραπέμπει:

I. στο πραγματικό

II. στην αόριστη επανάληψη στο παρελθόν

Και εδώ μας καθοδηγεί το νόημα:

π.χ. Ἐγὼ δὲ πρόσθεν *ἀκούων* ἐζήλουν τήνδε τὴν πόλιν. ⇨ Ἐγὼ δὲ πρόσθεν, *εἰ ἀκούοιμι* ἐζήλουν τήνδε τὴν πόλιν. (αόριστη επανάληψη στο παρελθόν).

➤ Εναντιωματική μετοχή

Μια **εναντιωματική μετοχή** αναλύεται σε δευτερεύουσα **εναντιωματική πρόταση** με κριτήριο το ρήμα της πρότασης στην οποία ανήκει. Αυτό ως απόδοση του υποθετικού εναντιωματικού λόγου που θα σχηματιστεί, μας καθοδηγεί – μαζί με το νόημα – στην ανάλυση της μετοχής σε **οριστική** ή **υποτακτική** ή **ευκτική**:

Π.χ. - Τῆς πολιτείας *διεφθαρμένης* οὐδὲν φροντίζομεν οὐδὲ σκοποῦμεν, ὅπως ἐπανορθώσομεν αὐτήν. ⇨ *Εἰ καὶ ἡ πολιτεία διέφθαρται*, οὐδὲν φροντίζομεν οὐδὲ σκοποῦμεν, ὅπως ἐπανορθώσομεν αὐτήν. (πραγματικό)

- *Καὶ πολλῶ ἔτι πλείω ὑποσχόμενος οὐκ ἂν ἔπεισάς με τοῦτο ποιεῖν.* ⇨ *Εἰ καὶ πολλῶ ἔτι πλείω ὑπέσχου οὐκ ἂν ἔπεισάς με τοῦτο ποιεῖν.* (το μη πραγματικό).

➤ Χρονική μετοχή

Μια **χρονική μετοχή** αναλύεται σε δευτερεύουσα χρονική πρόταση που εκφέρεται με οριστική, υποτακτική ή ευκτική ανάλογα με τη χρονική βαθμίδα που δηλώνει η μετοχή. Έτσι, όταν η μετοχή δηλώνει:

α) Το **προτερόχρονο**: αναλύεται σε χρονική πρόταση με τους συνδέσμους *ἐπεὶ*, *ἐπειδή*, *ἐξ οὗ*, *ἐξ ὅτου*, *ἀφ' οὗ*, *ἀφ' ὅτου* και εκφέρεται με οριστική:

π.χ. Πρῶτοι καὶ μόνοι *ἐκβαλόντες* τὰς παρὰ φύσιν αὐτοῖς δυναστείας δημοκρατίαν κατεστήσαντο. ⇨ Πρῶτοι καὶ μόνοι, *ἐπεὶ ἐξέβαλον τὰς παρὰ φύσιν αὐτοῖς*, δυναστείας δημοκρατίαν κατεστήσαντο.

β) Το **σύγχρονο**: αναλύεται σε χρονική πρόταση με τους συνδέσμους *ὅτε*, *ὁπότε*, *ηνίκα*, *ἐν ᾧ* και εκφέρεται με οριστική:

π.χ. *Στρατηγοῦντος* τοῦ Μιλτιάδου οἱ Ἀθηναῖοι ἐνίκησαν τοὺς Πέρσας ἐν Μαραθῶνι. ⇨ *Ὅτε ἐστρατήγει ὁ Μιλτιάδης*, οἱ Ἀθηναῖοι ἐνίκησαν τοὺς Πέρσας ἐν Μαραθῶνι.

γ) Το **υστερόχρονο**: αναλύεται σε χρονική πρόταση με τους συνδέσμους *ἄχρι, ἄχρις ου, μέχρι, μέχρι ου, ἕως ἔστε* και εκφέρεται με οριστική:

π.χ. Ἐκεῖ Λύσανδρος ἔμεινε, Κύρον ἀφικομένου εἰς Σάρδεις. ⇨ Ἐκεῖ Λύσανδρος ἔμεινε, ἕως Κῦρος ἀφίκετο εἰς Σάρδεις.

Β. Πώς μια αναφορική - επιθετική μετοχή αναλύεται σε δευτερεύουσα αναφορική - επιθετική πρόταση:

- Μια αναφορική προσδιοριστική πρόταση ισοδυναμεί με αναφορική – επιθετική μετοχή. Η μετοχή αυτή αναλύεται σε αναφορική προσδιοριστική πρόταση, η οποία:

α) όταν εξαρτάται από αρκτικό χρόνο, εκφέρεται με οριστική:

π.χ. Αἱ πόλεις αἱ δημοκρατούμεναι τοῖς νόμοις τοῖς κειμένοις διοικοῦνται. ⇨ Αἱ πόλεις αἱ δημοκρατοῦνται, τοῖς νόμοις, οἳ κεῖνται, διοικοῦνται.

β) Όταν εξαρτάται από ιστορικό χρόνο, εκφέρεται με ευκτική του πλαγίου λόγου.

Αν είναι μετοχή ενεστώτα ή παρακειμένου, μπορεί να αναλυθεί σε οριστική παρατατικού ή υπερσυντέλικου αντίστοιχα:

π.χ. Ἐπορεύθησαν δὲ ἐς Ἀπολλωνίαν Κορινθίων οὗσαν ἀποικίαν. ⇨ Ἐπορεύθησαν δὲ ἐς Ἀπολλωνίαν ἢ Κορινθίων εἶη / ἦν ἀποικία.

Γ. Από τι μπορεί να αντικατασταθεί μια ειδική πρόταση;

Μια ειδική πρόταση μπορεί να αντικατασταθεί από:

- Κατηγορηματική μετοχή
- Ειδικό απαρέμφατο

π.χ. - Ἦισθοντο ὅτι ἡ πόλις σώζοιτο ⇨ Ἦισθοντο τῆς πόλεως σωζομένης.
- Οἱ πολέμιοι ἔλεγον ὡς τὴν χώραν πεπορθηκότες εἶεν. ⇨ Οἱ πολέμιοι ἔλεγον τὴν χώραν πεπορθηκέναι.

Αντίστοιχα, μια **κατηγορηματική μετοχή** μπορεί να μετασχηματιστεί σε ειδική πρόταση κι ένα ειδικό απαρέμφατο να αντικατασταθεί από την ομώνυμη πρόταση.

Πιο συγκεκριμένα:

α) Η κατηγορηματική μετοχή αναλύεται σε ειδική πρόταση που εκφέρεται με **οριστική**, όταν εξαρτάται από αρκτικό χρόνο, και με **ευκτική του πλαγίου λόγου**, όταν εξαρτάται από ιστορικό χρόνο. Στη δεύτερη περίπτωση, αν είναι μετοχή ενεστώτα ή παρακειμένου, αναλύεται και σε οριστική παρατατικού ή υπερσυντέλικου αντίστοιχα:

π.χ. - Γινώσκω τὸ θεῖον ὃν φθονερὸν. ⇨ Γινώσκω ὅτι τὸ θεῖον ἐστὶ φθονερὸν.

- Ἡγγέλθη Φίλιππος τὸ τεῖχος πολιορκῶν. ⇨ Ἡγγέλθη ὅτι Φίλιππος τὸ τεῖχος πολιορκοίη / ἐπολιόρκει.

β) Το ειδικό απαρέμφατο αναλύεται σε ειδική πρόταση που εκφέρεται με οριστική, όταν εξαρτάται από αρκτικό χρόνο, και με ευκτική του πλαγίου λόγου, όταν εξαρτάται από ιστορικό χρόνο.

π.χ. - Ἀγησίλαος ἡγεῖται διαλλάξιν τοὺς Ἕλληνας. ⇨ Ἀγησίλαος ἡγεῖται ὅτι διαλλάξει τοὺς Ἕλληνας.

- Ἐπυνθανόμεθα Ἀρταξέρξην πλησίον εἶναι. ⇨ Ἐπυνθανόμεθα ὅτι Ἀρταξέρξης πλησίον εἶη.

γ) Το δυνητικό απαρέμφατο αναλύεται σε ειδική πρόταση που εκφέρεται με δυνητική οριστική, όταν εκφράζει το δυνατό στο παρελθόν, ή με δυνητική ευκτική, όταν εκφράζει απλή σκέψη:

π.χ. - Ξενοφῶν ἐγίνωσκε τοὺς Ἕλληνας, εἰ τοῦτο ἐποίουν, ἅπαντας ἄν ἀπολέσθαι. ⇨ Ξενοφῶν ἐγίνωσκε ὅτι οἱ Ἕλληνες, εἰ τοῦτο ἐποίουν, ἅπαντες ἄν ἀπώλοντο.

- Οἱ Ἕλληνες ἐνόμιζον ἄνευ στρατηγῶν οὐδὲν ἄν γενέσθαι τῷ στρατεύματι. ⇨ Οἱ Ἕλληνες ἐνόμιζον ὅτι ἄνευ στρατηγῶν οὐδὲν ἄν γένοιτο τῷ στρατεύματι.

δ) Η δυνητική μετοχή αναλύεται σε ειδική πρόταση που εκφέρεται με δυνητική οριστική ή με δυνητική ευκτική, ανάλογα με το νόημα:

π.χ. - Τὸν λόγον ἡσθόμην διπλάσιον ἄν γενόμενον τοῦ νῦν ἀναγινωσκομένου. ⇨ Ἡσθόμην ὅτι ὁ λόγος διπλάσιος ἄν ἐγένετο τοῦ νῦν ἀναγινωσκομένου.

ΕΙΔΗ ΕΥΚΤΙΚΗΣ

1. Δυνητική ευκτική: Είναι η ευκτική που συνοδεύεται από το δυνητικό ἄν.
2. Ευχετική ευκτική: Είναι η ευκτική που δηλώνει ευχή.
3. Επαναληπτική ευκτική: Είναι η ευκτική που δηλώνει επανάληψη.
4. Ευκτική του πλαγίου λόγου: Είναι η ευκτική που συναντάμε σε δευτερεύουσες προτάσεις όταν αυτές εξαρτώνται από χρόνο ιστορικό. Η Ευκτική του πλαγίου λόγου προέρχεται είτε από οριστική είτε από υποτακτική και έχει δύο χαρακτηριστικά:
 - α) Παραπέμπει τα γεγονότα στο παρελθόν.
 - β) Τους προσδίδει υποκειμενική χροιά.

Έτσι, όταν σε μία δευτερεύουσα πρόταση που εκφέρεται με οριστική ή υποτακτική και εξαρτάται από χρόνο ιστορικό, ο συγγραφέας διατηρεί την οριστική ή υποτακτική και δεν την τρέπει σε ευκτική του πλαγίου λόγου, το κάνει για έμφαση, ζωηρότητα, παραστατικότητα (για αντικειμενική παράσταση όπως λέγεται ως συντακτικό φαινόμενο).

ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ ΤΟΥ ρ. Ἔστι

- 1) Μπορεί να είναι συνδετικό, οπότε κανονικά αποδίδει στο υποκείμενο κατηγορούμενο.

Κ.

Π.χ. Ὁ θεὸς ἔστι πανάγαθος.

- 2) Μπορεί να είναι υπαρκτικό, οπότε δε δέχεται ή δεν αποδίδει στο υποκείμενο κατηγορούμενο.

Επιθ.προσδ.

Π.χ. Ἔστι πανάγαθος θεός.

- (3) Μπορεί να είναι απρόσωπο (= είναι δυνατό).

Π.χ. Ἔστι εἰπεῖν ταῦτα.

- (4) Μπορεί να είναι μ' ένα κατάλληλο επίθετο ή ουσιαστικό απρόσωπη έκφραση.

Υ.Ρ.

Π.χ. Αἰσχροὺν ἔστι εἰπεῖν ταῦτα.

Η ΣΥΓΚΡΙΣΗ

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΕΣ ΛΕΞΕΙΣ	Α' ΟΡΟΣ ΣΥΓΚΡΙΣΗΣ	Β' ΟΡΟΣ ΣΥΓΚΡΙΣΗΣ
Παραθετικά επιθέτων και επιρρημάτων Λέξεις με συγκριτική σημασία	ΕΚΦΕΡΕΤΑΙ: Με ποικίλους τρόπους	ΕΚΦΕΡΕΤΑΙ: Με γενική συγκριτική Με <i>ἢ</i> + ομοιόπτωτα ή ομοιότροπα με τον α' όρο Σπανιότερα: <i>ἀντί</i> / <i>πρό</i> + γεν., <i>παρά</i> + αιτ., (<i>ἢ</i>) <i>πρός</i> + αιτ. <i>ἢ κατά</i> + αιτ., <i>ἢ</i> / <i>ἢ ὥς</i> / <i>ἢ</i> <i>ὥστε</i> + απαρέμφατο, <i>ἢ</i> + ονομαστική, <i>ἢ</i>+ πρόταση Βραχυλογικά

- Για να έχουμε σύγκριση, πρέπει να υπάρχει στον λόγο επίθετο ή επίρρημα συγκριτικού βαθμού ή λέξη που έχει μέσα της συγκριτική σημασία (ἕτερος, ἄλλος, ἄλλοιος διάφορος, ἀντίθετος, ἐνάντιος, διπλάσιος, τριπλάσιος,...προαιρουμαι).
- Όταν έχουμε σύγκριση, αναζητούμε τους όρους της. Ο α' όρος, δηλαδή αυτός ο οποίος συγκρίνεται, δεν επιδέχεται κανένα περιορισμό, μπορεί να είναι οποιοδήποτε μέρος του λόγου και σε οποιαδήποτε πτώση.

Ο β' όρος όμως εκφέρεται συνήθως με δύο τρόπους:

α) *με γενική*, που ονομάζεται συγκριτική.

Π.χ. - Οὐδὲν πικρότερον **τῆς ἀνάγκης**.

- Τὸ σπουδάζειν **τοῦ παίζειν** ἐπιπονώτερόν ἐστιν.

β) Με το **ἥ** και **ομοιόπτωτα** ή **ομοιότροπα** με τον **α'** ὅρο σύγκρισης:

Π.χ. - Ἐμοὶ Σωκράτης ἐδόκει τιμῆς ἄξιος ἦν τῇ πόλει μᾶλλον **ἢ θανάτου**.

- Ἄπαντες πλείω πεφύκαμεν ἐξαμαρτάνειν **ἢ κατορθοῦν**.

- Ἐβούλοντο σὺν τοῖς Ἑλλησιν μᾶλλον **ἢ σὺν τῷ βαρβάρῳ** εἶναι.

Σημείωση: Όταν όμως η διαφορά που υπάρχει ανάμεσα στους ὅρους που συγκρίνονται είναι πολύ μεγάλη, τότε ο δεύτερος ὅρος εκφέρεται και με άλλους τρόπους (βλ. πίνακα).

Π.χ. - ἥ + εμπρόθετος προσδιορισμός

- ἥ + απαρέμφατο

- ἥ + δευτερεύουσα πρόταση ακόμη και κύρια (σπάνια) κτλ.

ΟΙ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Α. ΟΝΟΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

❖ ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Εισάγονται: α) με το ὅτι (αντικειμενική κρίση-πραγματικό γεγονός)

β) με το ὡς (υποκειμενική κρίση)

Ρήματα εξάρτησης: λεκτικά, δεικτικά, γνωστικά, αισθητικά.

Συντακτική θέση: α) υποκείμενο απρόσωπων ρημάτων ή απρόσωπων εκφράσεων
β) αντικείμενο
γ) επεξήγηση σε ουδέτερο δεικτικής αντωνυμίας: τοῦτο ταῦτα.

Εκφέρονται με έγκλιση των προτάσεων κρίσεως :

1. απλή οριστική (πραγματικό)
2. δυνητική οριστική (μη πραγματικό)
3. δυνητική ευκτική (δυνατό να γίνει στο παρόν ή στο μέλλον)
4. ευκτική του πλάγιου λόγου, όταν εξαρτάται από ιστορικό χρόνο και δηλώνει ταυτόχρονα το πραγματικό σαν υποκειμενική γνώμη.
 - ✓ Οι φράσεις: οἶδ' ὅτι(=το ξέρω, βέβαια), εὖ οἶδ' ὅτι(=το ξέρω καλά, βεβαιότατα), δῆλον ὅτι (=προφανώς) έγιναν στερεότυπες βεβαιωτικές επιρρηματικές εκφράσεις. Βρίσκονται συνήθως στο τέλος της πρότασης.

❖ ΕΝΔΟΙΑΣΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Εισάγονται: α) μή, ὅπως μή (φόβος μήπως γίνει κάτι ανεπιθύμητο)

β) μή οὐ (φόβος μήπως δε γίνει κάτι επιθυμητό)

Ρήματα εξάρτησης: ὅσα σημαίνουν φόβο, δισταγμό, προσδοκία ή υποψία.

Συντακτική θέση: α) υποκείμενο απρόσωπων ρημάτων ή απρόσωπων

εκφράσεων
β) αντικείμενο

γ) επεξήγηση σε ουδέτερο δεικτικής αντωνυμίας: τοῦτο ταῦτα.

Εκφέρονται με: α) υποτακτική (προσδοκώμενος φόβος)

β) οριστική (φόβος πραγματικός)

γ) δυνητική οριστική (φόβος μη πραγματικός)

δ) ευκτική του πλαγίου λόγου (αν εξαρτάται από ρήμα ιστορ. χρόνου και δηλώνεται προσδοκώμενος φόβος σαν υποκειμενική γνώμη)

ε) δυνητική ευκτική (φόβος δυνατός στο παρόν ή στο μέλλον).

❖ ΠΛΑΓΙΕΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Εισάγονται με: α) εἰ, σπανίως ἔάν, ἄν: **ολικής άγνοιας, μονομελείς.**

β) εἰ-ἤ, εἴτε-εἴτε, πότερον (α)-ἤ : **ολικής άγνοιας, διμελείς.**

γ) ερωτηματικές αντωνυμίες και ερωτηματικά επιρρήματα και με τις αντίστοιχες αναφορικές αντωνυμίες και αναφορικά επιρρήματα: **μερικής άγνοιας.**

Ρήματα εξάρτησης: α) απορίας

β) άγνοιας – γνώσης

γ) αίσθησης

δ) ερώτησης

ε) φροντίδας – επιμέλειας

Συντακτική θέση: υποκείμενο, αντικείμενο, επεξήγηση.

Εκφέρονται με :

1. απλή οριστική (πραγματικό)

2. δυνητική οριστική (μη πραγματικό)

3. δυνητική ευκτική (δυνατό να γίνει στο παρόν ή στο μέλλον)
4. ευκτική του πλάγιου λόγου, όταν εξαρτάται από ιστορικό χρόνο και δηλώνει ταυτόχρονα το πραγματικό σαν υποκειμενική γνώμη.
5. απορηματική υποτακτική (δηλώνουν απορία).

✓ Πλάγιες ερωτηματικές του τρόπου

- Εξαρτώνται από ρήματα φροντίδας- επιμέλειας κ.τ.ό.
- Εισάγονται με τα αναφορικά επιρρήματα όπως και ώς.
- Εκφέρονται με: α)οριστική μέλλοντα (η φροντίδα αναφέρεται στο μέλλον)
β) σπανίως με ευκτική μέλλοντα του πλάγιου λόγου
γ) πολύ σπανίως με υποτακτική.

- ✓ Μετά από παράλειψη των προστακτικών ὅρα (ή ὁρᾶτε), σκόπει (ή σκοπεῖτε) το ὅπως + οριστική μέλλοντα και σπανιότερα το ὅπως + υποτακτική αορίστου εμφανίζεται σαν ανεξάρτητη κύρια πρόταση με προτρεπτική ή συμβουλευτική σημασία.

B. ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

❖ **ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ**

- Εισάγονται με: α) διότι, ἐπεὶ ἐπειδή
β) ὥς (υποκειμενική αιτιολογία)
γ) ὅτι (πραγματική αιτιολογία)
δ) εἰ (αμφισβητούμενη ή υποθετική αιτιολογία, μετά από ρήματα ψυχικού πάθους).

Ρήματα εξάρτησης: από ρήματα ψυχικού πάθους (ἥδομαι, χαίρω, θαυμάζω, αἰσχύνομαι, χαλεπῶς φέρω κ.τ.ό.) ή αναλόγων εκφράσεων (δεινόν ἔστι, αἰσχρόν ἔστι, θαυμαστόν ἔστι).

(Τότε εισάγονται με το ὅτι και δηλώνουν πραγματική αιτιολογία, ενώ με το εἰ δηλώνουν αμφισβητούμενη ή πιθανή ή υποτιθέμενη αιτιολογία).

Συντακτική θέση: ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί της αιτίας.

Εκφέρονται με έγκλιση των προτάσεων κρίσεως :

1. απλή οριστική (πραγματικό)
2. δυνητική οριστική (μη πραγματικό)
3. δυνητική ευκτική (δυνατό να γίνει στο παρόν ή στο μέλλον)
4. ευκτική του πλάγιου λόγου, όταν εξαρτάται από ιστορικό χρόνο και δηλώνει ταυτόχρονα το πραγματικό σαν υποκειμενική γνώμη.

❖ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Εισάγονται με: α) τους συνδέσμους ὥστε και ὥς

β) τα εμπρόθετα ἐφ' ᾧ και ἐφ' ᾧτε

Συντακτική θέση: ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί του αποτελέσματος.

Εκφέρονται με :

1. απλή οριστική (πραγματικό)
2. δυνητική οριστική (μη πραγματικό)
3. δυνητική ευκτική (δυνατό να γίνει στο παρόν ή στο μέλλον)
4. σπανίως με ευκτική του πλάγιου λόγου ή ευκτική καθ' ἑλξη
5. ὥστε + απαρέμφατο (δηλώνει : α)φυσικό επακόλουθο, αναγκαστικό ή ενδεχόμενο, β) σκοπό ,γ) ὄρο, προϋπόθεση ή συμφωνία)
6. ἐφ' ᾧ/ ἐφ' ᾧτε + απαρέμφατο (δηλώνει ὄρο ή συμφωνία) κι έχει επεξηγηματική χροιά.

❖ ΤΕΛΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Εισάγονται με: α) τους τελικούς συνδέσμους : ἵνα, ὅπως, ὥς

β) ὅπως/ ὥς+ ἄν (αοριστολογικό): σπάνια όταν υπολανθάνει υπόθεση ή δηλώνεται η προϋπόθεση από την οποία εξαρτάται η πραγματοποίηση του σκοπού.

Ρήματα εξάρτησης: από ρήματα κίνησης ή σκόπιμης ενέργειας.

Συντακτική θέση: ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί του σκοπού.

Εκφέρονται με:

1. υποτακτική (δηλώνει σκοπό προσδοκώμενο)
2. υποτακτική + ἄν (δηλώνει προϋπόθεση από την οποία εξαρτάται η πραγματοποίηση του σκοπού)
3. οριστική ιστορικού χρόνου (δηλώνει σκοπό που δεν πραγματοποιήθηκε)
4. ευκτική (ο σκοπός είναι γνώμη ή επιθυμία υποκειμενική)
5. ευκτική του πλαγίου λόγου (αν εξαρτάται από ρήμα ιστορ. χρόνου και δηλώνεται προσδοκώμενος σκοπός σαν υποκειμενική γνώμη)
6. ευκτική από έλξη.

- ✓ Μετά από ρήματα που δηλώνουν φροντίδα, φόβο, προσπάθεια, δισταγμό εξαρτάται συνήθως πρόταση εισαγόμενη ὅπως/ ὅπως μή + οριστική μέλλοντος (ή υποτακτική ή ευκτική του πλαγίου λόγου). Η πρόταση αυτή είναι πλάγια ερωτηματική.

❖ ΥΠΟΘΕΤΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ

ΣΗΜΑΣΙΑ	ΥΠΟΘΕΣΗ	ΑΠΟΔΟΣΗ
1. Πραγματικό	Εἰ + οριστική <i>Π.χ. Εἰ εἰσὶ βωμοί,</i>	Κάθε ἐγκλίση (κρίσης ἢ ἐπιθυμίας) ἐκτός ἀπὸ δυνητική οριστική καὶ εὐχετική οριστική. <i>εἰσὶ καὶ θεοί.</i>
2. Αντίθετο του πραγματικού	Εἰ + οριστική ιστορικού χρόνου <i>Π.χ. Εἰ μὴ εἴχομεν φῶς,</i>	Δυνητική οριστική ιστορ. χρόνου ἢ ἀπλή οριστική ιστορ. χρόν. ἀπρόσωπων ρημάτων καὶ ἐκφράσεων <i>ὅμοιοι τοῖς τυφλοῖς ἂν ἦμεν.</i>
3. Απλή σκέψη του λέγοντος	Εἰ + ευκτική <i>Π.χ. Εἰ τίς μὴ τρέφοιτο,</i>	Δυνητική ευκτική ἢ ἀπλή οριστική (συνήθως ἐνεστώτα ἢ μέλλοντα) <i>οὐκ ἂν ζῶη.</i>
4. Προσδοκώμενο	Ἐάν, ἂν, ἦν + υποτακτική <i>Π.χ. Ἐάν ἔλθω,</i>	Οριστική μέλλοντα, προστακτική, δυνητική ευκτική ἢ ἄλλη μελλοντική ἐκφραση. <i>πράξω.</i>
5. Αόριστη επανάληψη στο παρόν ἢ μέλλον	Ἐάν, ἂν, ἦν + υποτακτική	Οριστική ἐνεστώτα ἢ γνωμικός αόριστος ἢ παρακείμενος με σημασία ἐνεστώτα.

	Π.χ. Ἦν ἐγγὺς ἔλθῃ θάνατος,	οὐδεὶς βούλεται θνήσκειν.
6. Αόριστη επανάληψη στο παρελθόν	Εἰ + ευκτική επαναληπτική Π.χ. Εἰ ἐπίοιεν οἱ βάρβαροι,	Οριστική παρατατικού (+ ἄν) ἢ αορίστου (+ ἄν) ἢ υπερσυντέλικου. ὑπεχώρουν.

Παρατηρήσεις

Οι υποθετικοί λόγοι αποτελούνται από μια δευτερεύουσα υποθετική πρόταση που ονομάζεται **υπόθεση** και από μια κατά κανόνα κύρια που ονομάζεται **απόδοση**.

Υπόθεση και **απόδοση** μαζί σχηματίζουν τον υποθετικό λόγο που, με βάση το νόημά του, κατατάσσεται ο καθένας σε κάποιο είδος.

- ✓ Από το πραγματικό αποκλείεται η μορφή εἰ + οριστική ιστορικού χρόνου (υπόθεση) – δυνητική οριστική (απόδοση).
- ✓ Από την απόδοση του αντίθετου του πραγματικού (ή μη πραγματικού) μπορεί να λείπει το δυνητικό ἄν, όταν αυτή είναι:

α) ρήμα που δηλώνει δυνατότητα, αναγκαιότητα, αρμοδιότητα και κυρίως παρατατικός απρόσωπου ρήματος ἢ απρόσωπης έκφρασης:

ἔδει, ἐχρήν, προσῆκε, ἐξῆν... ἄξιον ἦν, οἷόν τ' ἦν, εἰκός ἦν...

β) τα ρήματα ἐβουλόμην, ἐκινδύνεον, ἔμελλον + απαρέμφατο.

- ✓ Στην απόδοση της απλής σκέψης μπαίνει ευκτική χωρίς το ἄν, όταν είναι ευχετική.

- ✓ Η εκφορά εἰ + οριστική μέλλοντα (υπόθεση) – οριστική μέλλοντα (απόδοση) θεωρείται ότι έχει σημασία προσδοκώμενου (με εκφορά πραγματικού).

➤ Μελλοντικές εκφράσεις θεωρούνται:

- α) απορηματική ή βουλητική υποτακτική
- β) η ευχετική ευκτική
- γ) οι τελικές, ενδοιαστικές, συμπερασματικές, ειδικές, πλάγιες και αναφορικές προτάσεις
- δ) οι απρόσωπες συντάξεις δεῖ, χρή, προσήκει, ἔξεστι... + απαρέμφατο
- ε) το τελικό απαρέμφατο από ρήματα κελευστικά, προτρεπτικά, ευχετικά
- στ) τα ρηματ. επίθετα σε –τέος ἔστι
- ζ) το απαρέμφατο του σκοπού
- η) η τελική μετοχή
- θ) το ειδικό απαρέμφατο μέλλοντα
- ι) ο ενεστώτας με σημασία μέλλοντα.

- ✓ Για να γίνει ευκολότερα η διάκριση ανάμεσα στο προσδοκώμενο και την αόριστη επανάληψη στο παρόν και μέλλον, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι το προσδοκώμενο έχει περιορισμένη χρονική ισχύ, ενώ η αόριστη επανάληψη έχει διαχρονική αξία.
- ✓ Όταν υπάρχει η εκφορά εἰάν, ἂν, ἤν + υποτακτική (υπόθεση) και στην απόδοση: εἰκόζ, ἐστί, συμβαίνει, πέφυκε, ἀναγκαῖον ἐστι, χαλεπόν ἐστι + απαρέμφατο, τότε δηλώνει κατά κανόνα αόριστη επανάληψη στο παρόν και μέλλον.

- ✓ Σπάνια στην υπόθεση με εἰ + ευκτική ή οριστική μπορεί να υπάρχει και το ἄν. Τότε η υποθετική πρόταση είναι συγχρόνως και απόδοση μιας άλλης υπόθεσης, που τίθεται ή εννοείται.
- Σύνθετο υποθετικό λόγο έχουμε, όταν υπάρχουν δύο ή περισσότερες υποθέσεις ή αποδόσεις.
- Λανθάνοντα υποθετικό λόγο έχουμε όταν υπάρχει:
 - ✓ υποθετική μετοχή
 - ✓ χρονικουποθετική πρόταση
 - ✓ αναφορικουποθετική πρόταση.
- ✓ Κάποτε η υποθετική πρόταση μπορεί να έχει παρενθετική σημασία, χωρίς απόδοση.
- ✓ Μια υποθετική πρόταση μπορεί να μπει και ως β' όρος της σύγκρισης.
- ✓ Κάποτε μια υποθετική πρόταση, όταν συνδέεται αντιθετικά με άλλη, μπορεί να μην έχει απόδοση και τότε εννοείται η φράση καλῶς ἔχει ἢ ἔξει (σχῆμα ανανταπόδοτο).
- ✓ Από την παράλειψη του ρήματος της υπόθεσης προέκυψαν ορισμένες στερεότυπες ελλειπτικές υποθετικές εκφράσεις που σιγά σιγά πήραν επιρρηματική σημασία:

εἰ δέ μή (=ειδάλλως, ειδεμή)

εἰ μή (=εκτός εἰν, παρὰ μόνον)

εἰπέρ τις ἄλλος (=περισσότερο από οποιονδήποτε άλλο)

ὥσπερ εἰ, ὥσπερ ἄν εἰ (=ὅπως σαν....)

εἴπερ ποτέ καί ἄλλοτε (=περισσότερο από κάθε άλλη φορά)

- Πλάγιο υποθετικό λόγο έχουμε όταν η απόδοση είναι:
 - ✓ ειδική πρόταση
 - ✓ ειδικό απαρέμφατο
 - ✓ κατηγορηματική μετοχή

- ✓ τελικό απαρέμφατο (από ρημ. κελευστικά προτρεπτικά, ευχετικά)
- ✓ πλάγια ερώτηση.
- ✓ Όταν η υπόθεση και η απόδοση είναι σε οριστική μέλλοντα, τότε έχουμε κανονικά Προσδοκώμενο με μορφή Πραγματικού.
- ✓ Όταν η υπόθεση και η απόδοση είναι σε οριστική Παρατατικού, τότε έχουμε κανονικά Αόριστη Επανάληψη στο Παρελθόν με μορφή Πραγματικού.

❖ ΕΝΑΝΤΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Εισάγονται με: α) εἰ καί, ἄν καί, ἐάν καί (η παραχώρηση γίνεται προς κάτι το πραγματικό)

β) καί εἰ, καί ἄν, καί ἐάν (η παραχώρηση γίνεται προς κάτι αβέβαιο ή ενδεχόμενο) (παραχωρητικές)

γ) οὐδ' εἰ, οὐδ' ἐάν, μηδ' ἐάν, οὐδ' ἄν, μηδ' ἄν (όταν η κύρια πρόταση είναι αρνητική και φανερώνουν κάτι το ενδεχόμενο, το αβέβαιο).

Συντακτική θέση: ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί της εναντίωσης.

Εκφέρονται: όπως και οι αντίστοιχες υποθετικές με οριστική, υποτακτική, ευκτική και ευκτική του πλαγίου λόγου. Χαρακτηρίζονται όπως οι υποθετικοί λόγοι.

❖ ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Εισάγονται: με χρονικούς συνδέσμους, εμπρόθετα αναφορικά και τα χρονικά επιρρήματα ὅσάκις, ὅποσάκις.

Ειδικότερα: με τις χρονικές προτάσεις δηλώνονται τρεις χρονικές στιγμές:

Σύγχρονο: ὅτε, ὅποτε, ἡνίκα, ὀπηνίκα, ἕως, ἔν ᾧ, ἔστε, ἄχρι, μέχρι + οριστική ενεστώτα.

Προτερόχρονο: ἐπεὶ, ἐπεὶ τάχιστα, ἐπειδή, ἐπειδή τάχιστα, μόλις, ὥς (σε γρήγορη εναλλαγή γεγονότων), ἀφ' οὗ, ἐξ οὗ, ἐξ ὅτου + οποιαδήποτε

έγκλιση χρονικών προτάσεων. Επίσης, πρίν + οριστική, υποτακτική, ευκτική.

Υστερόχρονο: ἕως, ἔστε, ἄχρι, μέχρι + οριστική αορίστου ή υποτακτική + ἄν ή ευκτική / πρίν + απαρέμφατο.

Συντακτική θέση: ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί του χρόνου.

Εκφέρονται με:

- α) οριστική ιστορικού χρόνου (δηλώνουν το πραγματικό γεγονός)
- β) υποτακτική (δηλώνουν το προσδοκώμενο ή την αόριστη επανάληψη στον παρόν ή το μέλλον). Συνοδεύονται από το αοριστολογικό ἄν
- γ) ευκτική (δηλώνουν την απλή σκέψη ή την αόριστη επανάληψη στο παρελθόν)
- δ) ευκτική του πλαγίου λόγου.

- Χρονικοί σύνδεσμοι σε στερεότυπες ελλειπτικές εκφράσεις πήραν επιρρηματική σημασία:

ἐστίν ὅτε (=μερικές φορές)

οὐκ ἐστίν ὅτε (= ουδέποτε)

οὐκ ἐστίν ὅτε οὐ (= πάντα)

ὅτε μή (=εκτός εάν)

ὅτε μέν...ὅτε δε (=άλλοτε μεν...άλλοτε δε).

Συντάξεις του συνδέσμου πρίν:

- α) με οριστική (δηλώνει το πραγματικό -εξαρτάται συνήθως από αρνητική κύρια πρόταση)
- β) με υποτακτική (δηλώνει την αόριστη επανάληψη στο παρόν και στο μέλλον ή το προσδοκώμενο - εξαρτάται από αρνητική κύρια πρόταση)
- γ) με ευκτική του πλαγίου λόγου (εξάρτηση από ιστορικό χρόνο)
- δ) με δυνητική ευκτική
- ε) με ευκτική που οφείλεται σε έλξη από προηγούμενη ευκτική .

❖ ΑΝΑΦΟΡΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Εισάγονται: με αναφορικές αντωνυμίες ή αναφορικά επιρρήματα.

Εκφέρονται: με μία από τις εγκλίσεις των προτάσεων κρίσεως ή επιθυμίας ή με ευκτική του πλαγίου λόγου.

Διακρίνονται σε:

I) **Αναφορικές Ονοματικές Προσδιοριστικές** (δηλώνουν ποιο είναι το όνομα στο οποίο αναφέρονται).

Συντακτική θέση: υποκειμένου, αντικειμένου, κατηγορουμένου, παράθεσης, επεξήγησης, επιθετικού προσδιορισμού, ετερόπτωτου προσδιορισμού (συνήθως γεν. διαιρετική ή αντικειμενική).

II) **Αναφορικές Επιρρηματικές** (δηλώνουν για ποιο λόγο κάνει κάτι το όνομα που προσδιορίζουν, με ποιο σκοπό, με ποια προϋπόθεση, με ποιο αποτέλεσμα κλπ.). Ειδικότερα:

α) **Αναφορικές αιτιολογικές:** εκφέρονται με έγκλιση των προτάσεων κρίσης. Στην κύρια πρόταση έχουμε ρήμα ψυχικού πάθους ή δικαστικό.

β) **Αναφορικές τελικές:** εκφέρονται με οριστική μέλλοντα. Στην κύρια πρόταση έχουμε ρήμα κίνησης, εκλογής, σκόπιμης ενέργειας.

γ) **Αναφορικές συμπερασματικές:** εκφέρονται με έγκλιση κρίσεως ή απαρέμφατο. Προηγείται προσδιορισμός ποσού ή ποιότητας.

δ) **Αναφορικές υποθετικές:** εκφέρονται με τις εγκλίσεις των υποθετικών προτάσεων, σχηματίζοντας με τις αποδόσεις τα αντίστοιχα είδη υποθετικών λόγων.

➤ Ιδιαίτερες Παρατηρήσεις

1) Όλες οι αναφορικές είναι δυνατό να δηλώσουν επιπλέον και σύγκριση ποσού ή ποιου ή τρόπου και τότε χαρακτηρίζονται και **παραβολικές**, ενώ η εισαγωγή τους γίνεται με τα : ὅσος, ὅπόσος, οἷος, ὥς, ὥσπερ κ.ά.

Π.χ. Τοιαῦτα πράττει, οἷα πάντας ἀπιστεῖν τούτῳ.

(παραβολική του ποιού - αναφ.συμπερασματική- δηλώνει το αναγκαστικό κι ενδεχόμενο).

Π.χ. Λέγε ὅσα βούλη (αναφ. παραβολική του ποσού-αναφ. υποθετική-πραγματικό).

2) Ὅλων των ειδών οι αναφορικές, και οι προσδιοριστικές και οι επιρρηματικές, μπορούν να πάρουν οποιαδήποτε συντακτική θέση ενός ονόματος ή εμπρόθετου προσδιορισμού.

Π.χ. Ἀφίκοντο οἵτινες ἐκλήθησαν (υποκείμενο)

Ἐκάλεσαν οὖς ἐβούλοντο (αντικείμενο).

3) Η αναφορική αντωνυμία είναι συντακτικός όρος της αναφορικής πρότασης μόνο και όχι της κύριας. Στην κύρια ανήκει συντακτικά ολόκληρη η αναφορική πρόταση.

Π.χ. Οἱ τριάκοντα ἀπέκτεινάν τινάς, ὧν ἐβούλοντο ἀποκτεῖναι.

(όλη η πρόταση είναι γενική διαιρετική).

4) Η αναφορική αντωνυμία, αν δεν προσδιορίζει ορισμένη λέξη της κύριας πρότασης, προσδιορίζει αντίστοιχη δεικτική αντωνυμία. Η δεικτική όμως, συχνότατα παραλείπεται και αυτό λέγεται βραχυλογία.

Π.χ. Ἀφίκοντο οὗτοι, οἵτινες ἐκλήθησαν => ἀφίκοντο, οἵτινες ἐκλήθησαν.

5) Οι αναφορικές προσδιοριστικές είναι οι μόνες δευτερεύουσες προτάσεις, που μπορούν να έχουν καθαρές εγκλίσεις επιθυμίας, δηλαδή να δηλώνουν προτροπή ή αποτροπή ή ευχή.

Π.χ. Ταῦτα λέγω, ἃ ἀληθῇ νομίσατε (αναφ. προσδιορ. επιθυμίας-προστακτική-προτροπή).

6) Οι αναφορικές προσδιοριστικές δεν επηρεάζονται από εξάρτηση ιστορικού χρόνου και δεν έχουν ποτέ ευκτική πλαγίου λόγου.

7) Αναφορικές που εκφέρονται με απαρέμφατο, είναι αναφορικές συμπερασματικές.

8) Αναφορική που εκφέρεται με οριστική μέλλοντα είναι συνήθως αναφορική τελική ή συμπερασματική.

9) Αναφορική που έχει αοριστολογικό ἄν, είναι αναφορική υποθετική.

10) Στις αναφορικές υποθετικές δεν υπάρχει υποτακτική χωρίς το αοριστολογικό ἄν.

11) Οι αναφορικές υποθετικές σχηματίζουν αναφορικούς υποθετικούς λόγους όλων των ειδών με την ίδια ακριβώς εκφορά των κανονικών υποθετικών λόγων, μόνο που δεν εισάγονται με υποθετικό σύνδεσμο, αλλά με αναφορική λέξη. Για το προσδοκώμενο και την επανάληψη στο παρόν και στο μέλλον, μετά την αναφορική ἔλξη, προσθέτουμε το αοριστολογικό ἄν.

Π.χ. Ὅσα πράττομεν, καλὰ ἐστίν, (πραγματικό)

Ὅσα πράττομεν, καλὰ ἂν εἴη (απλή σκέψη)

Ὅσα ἂν πράττωμεν, καλὰ ἔσται (προσδοκώμενο)

Ὅσα ἂν πράττωμεν, καλὰ ἐστίν (αόριστη επανάληψη στο παρόν ή στο μέλλον).

ἘΛΞΗ ΤΟΥ ΑΝΑΦΟΡΙΚΟΥ

- Αναφορική ἔλξη έχουμε όταν η αναφορική αντωνυμία αντί να μπει σε πτώση αιτιατική, γιατί έτσι απαιτεί η συντακτική της θέση, μπαίνει σε γενική ή δοτική επειδή επηρεάζεται (έλκεται) από προηγούμενη γενική ή δοτική.

Π.χ. ✓ Ἐπιμελεῖται τῶν ὅπλων ᾗ ἔλαβεν. (χωρίς ἔλξη).

✓ Ἐπιμελεῖται τῶν ὅπλων ὧν ἔλαβεν. (με ἔλξη).

- Όταν όμως στη θέση της γενικής ή δοτικής από την οποία επηρεάζεται η αναφορική αντωνυμία, έχουμε τύπο της δεικτικής αντωνυμίας, τότε η αναφορική αντωνυμία δεν παίρνει μόνο την πτώση της δεικτικής αλλά συγχρόνως και τη θέση της.

Π.χ. ✓ Ἐπιμελεῖται (τούτων ᾗ) ἔλαβεν.

ᾧν

✓ Χρῆται (τούτοις ᾗ) ἔλαβεν.

οἷς

Αντίστροφη έλξη ή ανθέλξη

Είναι το συντακτικό φαινόμενο κατά το οποίο αντί να επηρεαστεί η αναφορική αντωνυμία από προηγούμενη λέξη, επηρεάζεται η προηγούμενη λέξη από την αναφορική αντωνυμία.

Π.χ. ✓ Τὴν οὐσίαν ἣν κατέλιπε τῷ νιέϊ μεγάλη ἐστί.
(θα έπρεπε να λέει ἡ οὐσία).

ΕΙΔΗ ΔΟΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗΣ

α) **Δοτική προσωπική** χαρακτηρίζεται η δοτική που δείχνει πρόσωπο και τη συναντάμε κοντά στα απρόσωπα ρήματα και τις απρόσωπες εκφράσεις. Συχνά παράγουμε απ' αυτή σε αιτιατική πτώση το υποκείμενο του απαρεμφάτου που είναι με τη σειρά του υποκείμενο στο απρόσωπο ρήμα.

Π.χ. Ανάγκη ἐστὶ σοι ἐλθεῖν.

β) **Δοτική προσωπική κτητική**: Για να έχουμε Δ. Π. Κ., θα πρέπει να συντρέχουν δύο προϋποθέσεις: α) Να υπάρχει κάποιο από τα ρήματα εἰμί, γίγνομαι, ὑπάρχω, και β) στην περίπτωση αυτή να μεταφράζονται με το έχω ή το υπάρχω.

Π.χ. Ἐστὶ μοι χρήματα.

γ) **Δοτική προσωπική χαριστική - αντιχαριστική**: Δηλώνει το πρόσωπο για ωφέλεια ή βλάβη (υλική) του οποίου γίνεται κάτι.

Π.χ. Στράτευμα συνελέγετο τῷ Κύρῳ.

δ) **Δοτική προσωπική ηθική**: Δηλώνει το πρόσωπο για χαρά ή λύπη (ηθική) του οποίου γίνεται κάτι.

Π.χ. Απώλοντο πολλοὶ ἄνθρωποι ἀμφοτέροις.

* **Σημείωση**: Μερικές φορές τα όρια ανάμεσα στη χαριστική, αντιχαριστική από τη μία και την ηθική από την άλλη, δεν είναι και τόσο ευδιάκριτα γιατί η ωφέλεια θα επιφέρει οπωσδήποτε και χαρά, ενώ η βλάβη λύπη. Χρειάζεται λοιπόν μεγάλη προσοχή.

ε) **Δοτική προσωπική του κρίνοντος προσώπου ή της αναφοράς**: Δηλώνει το πρόσωπο κατά την κρίση του οποίου ή σε σχέση με το οποίο ισχύει κάτι.

Π.χ. - Εἰσπλέοντι τὸν Ἰόνιον κόλπον Ἐπίδαμνός ἐστι ἐν δεξιᾷ.

- Γέρων γέροντι γλῶτταν ἡδίστην ἔχει καὶ παῖς παιδί.

* **Σημείωση**: Τέτοια είναι και η δοτική κοντά στο ρήμα δοκεῖ.

στ) **Δοτική προσωπική του ενεργούντος προσώπου ή ποιητικού αιτίου**: Τη συναντάμε κοντά στα ρηματικά επίθετα σε **-τέος, -τος** ή σε παθητικά ρήματα.

Π.χ. Ὁ ποταμὸς διαβατέος ἐστὶ ἡμῖν.

Ρηματικά επίθετα σε -τέος

- Μαζί με τύπους του ρήματος εἰμι αποτελούν εκφράσεις. Σημαίνουν ότι κάτι πρέπει να γίνει και αναλύονται σε δεῖ + τελικό απαρέμφατο.
- Ακολουθούν δύο συντάξεις: α) **προσωπική**, β) **απρόσωπη**.
- Στην προσωπική σύνταξη έχουν υποκείμενο με το οποίο συμφωνούν κατά γένος, αριθμό, πτώση. Αντίθετα, στην απρόσωπη σύνταξη δεν παίρνουν καθόλου υποκείμενο, αλλά μόνο αντικείμενο ανάλογα με το πως συντάσσεται το ρήμα από το οποίο προέρχονται.
- Η δοτική που τα συνοδεύει σχεδόν πάντα χαρακτηρίζεται ως του ενεργούντος προσώπου ή του ποιητικού αιτίου, γιατί:
 - ✓ αν το ρηματικό επίθετο αναλυθεί σε δεῖ + παθητικό απαρέμφατο, η δοτική γίνεται ποιητικό αίτιο
 - ✓ αν αναλυθεί σε δεῖ + ενεργητικό απαρέμφατο, η δοτική δείχνει το ενεργούν πρόσωπο, δηλαδή το υποκείμενο του απαρεμφάτου που πρέπει να κάνει την ενέργεια.
- Π.χ. - Διαβατέος ἐστὶ ὁ ποταμὸς ἡμῖν.
 - Δεῖ διαβαθῆναι τὸν ποταμὸν ὑφ' ἡμῶν.
 - Δεῖ διαβῆναι ἡμᾶς τὸν ποταμόν.
- Πιο κοντά στο ρηματικό επίθετο βρίσκεται η ανάλυση σε Δεῖ + παθητικό απαρέμφατο, επειδή η σημασία του ρηματικού επιθέτου είναι παθητική.

Παραδείγματα:

- Διαβατέος ἐστὶ ὁ ποταμὸς ἡμῖν.
- Ὠφελήτέα ἐστὶ ἡ πατρίς σοι.
- Εὖ ποιητέοι εἰσὶ οὗτοι τῷ Κύρῳ.
- Πρακτέον ἐστὶ τοῦτο αὐτῷ.
- Οὐ χρηστέον ἐστὶ τῷ παιδί τῇ ῥητορική.
- Ἐπιμελητέον ἐστὶ σοι τῶν βοσκημάτων.
- Οὓς οὐ παραδοτέα ἐστὶ ἡμῖν τοὺς Ἀθηναίους.
- ...ἀλλὰ πολεμητέα ἐστὶ ἐν τάχει καὶ παντὶ σθένει.

Ο Πλάγιος Λόγος της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας

ΓΕΝΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

α) Ο προφορικός και ο γραπτός λόγος κατά τη σύνταξη είναι δύο ειδών: ευθύς και πλάγιος.

β) Ευθύς ονομάζεται ο λόγος που μεταδίδεται σε κάποιον αμετάβλητος και με τις ίδιες λέξεις, όπως ακριβώς ειπώθηκε από τον ομιλητή. Στην περίπτωση αυτή προηγούνται ρήματα λεκτικά, γνωστικά, αισθητικά, δοξαστικά, ερωτηματικά, αλλά ο λόγος **δεν εξαρτάται από αυτά τα ρήματα**.

γ) Πλάγιος ονομάζεται ο λόγος που μεταδίδεται σε κάποιον αλλαγμένος και όχι με τις ίδιες λέξεις που ειπώθηκε από τον ομιλητή. Στην περίπτωση αυτή προηγούνται ρήματα των ίδιων κατηγοριών με τη σημείωση [β], αλλά ο λόγος **εξαρτάται από αυτά τα ρήματα**.

δ) Ο πλάγιος λόγος εξαρτάται από τις εξής κατηγορίες ρημάτων:

- **Από λεκτικά ρήματα**: μετά από αυτά ο πλάγιος λόγος είναι ειδικό απαρέμφατο ή ειδική πρόταση.
- **Από γνωστικά ρήματα**: μετά από αυτά ο πλάγιος λόγος είναι ή ειδική πρόταση ή κατηγορηματική μετοχή ή σπανιότερα ειδικό απαρέμφατο ή πλάγια ερώτηση.
- **Από αισθητικά ρήματα**: μετά από αυτά ο πλάγιος λόγος είναι ή ειδική πρόταση ή κατηγορηματική μετοχή ή σπανιότερα ειδικό απαρέμφατο ή πλάγια ερώτηση.
- **Από δοξαστικά ρήματα**: μετά από αυτά ο πλάγιος λόγος είναι ειδικό απαρέμφατο.
- **Από βουλευτικά (επιθυμίας) ρήματα**: μετά από αυτά ο πλάγιος λόγος είναι τελικό απαρέμφατο (το ίδιο ισχύει και για ρήματα κελευστικά, προτρεπτικά, συμβουλευτικά, παρακλητικά, αιτητικά, ευχετικά, απαγορευτικά και αποτρεπτικά).
- **Από ερωτηματικά ρήματα**: μετά από αυτά ακολουθεί δευτερεύουσα πλάγια ερωτηματική πρόταση.

ε) Οι χρόνοι των ρημάτων στην αρχαία ελληνική γλώσσα διακρίνονται σε δύο (2) βασικές κατηγορίες, που θα μας απασχολήσουν παρακάτω: **στους αρκτικούς** (κύριους ή βασικούς) και **στους ιστορικούς** (δευτερεύοντες ή παραγόμενους).

-**Αρκτικοί χρόνοι θεωρούνται:** ο ενεστώτας, ο μέλλοντας, ο παρακείμενος, ο τετελεσμένος μέλλοντας και ο γνωμικός αόριστος στην οριστική.

-**Ιστορικοί χρόνοι θεωρούνται:** ο παρατατικός, ο αόριστος στην οριστική, ο υπερσυντέλικος, ο ιστορικός ενεστώτας και η δυνητική οριστική.

[**Διευκρίνιση:** ακόμη θεωρούνται **αρκτικοί χρόνοι** η υποτακτική, η προστακτική, η δυνητική και ευχετική ευκτική όλων των χρόνων, καθώς και η υποτακτική, η ευκτική, το απαρέμφατο και η μετοχή, όταν εξαρτώνται από αρκτικό χρόνο. Θεωρούνται, επιπλέον, **ιστορικοί χρόνοι** η ευκτική, το απαρέμφατο και η μετοχή, όταν εξαρτώνται από ιστορικό χρόνο].

ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΥΘΥ ΣΤΟΝ ΠΛΑΓΙΟ ΛΟΓΟ

Ο ΠΛΑΓΙΟΣ ΛΟΓΟΣ ΚΡΙΣΗΣ

☑ Στον ευθύ λόγο, έχουμε δύο (2) είδη κύριων προτάσεων που ενδέχεται να εκφράζουν κρίση, ως προς το περιεχόμενό τους: **α)** τις κύριες – ανεξάρτητες προτάσεις κρίσεως (καταφατικές ή αποφατικές) και **β)** τις ευθείες ερωτήσεις κρίσεως (που είναι κι αυτές κύριες – ανεξάρτητες προτάσεις και στο τέλος τους έχουν πάντοτε ερωτηματικό).

[**Διευκρίνιση:** υπάρχουν φυσικά και **ευθείες ερωτήσεις επιθυμίας**, οι οποίες όμως θα εξεταστούν παρακάτω, αφού ανήκουν στον πλάγιο λόγο επιθυμίας, σε σχέση με το θέμα που μας απασχολεί].

[A]

Οι κύριες – ανεξάρτητες προτάσεις κρίσεως (καταφατικές ή αποφατικές) στον πλάγιο λόγο

☑ Οι κύριες προτάσεις κρίσεως (καταφατικές, αποφατικές) εκφέρονται στον ευθύ λόγο με τρεις εγκλίσεις: **οριστική, δυνητική οριστική και δυνητική ευκτική.**

[**Διευκρινήσεις:** **Δυνητική οριστική** θεωρείται η οριστική ιστορικού χρόνου με το δυνητικό ἄν. **Δυνητική ευκτική** θεωρείται η ευκτική με το δυνητικό ἄν. Εκφράζει κάτι που μπορεί να γίνει στο παρόν ή στο μέλλον (απαντά σ' όλους τους χρόνους, πλην του μέλλοντα)].

☑ Στην περίπτωση των κύριων προτάσεων κρίσεως (καταφατικών ή αποφατικών), ανεξάρτητα της έγκλισης εκφοράς τους στον ευθύ λόγο, στον πλάγιο λόγο μετατρέπονται ή σε ειδική πρόταση ή σε ειδικό απαρέμφατο ή σε κατηγορηματική μετοχή, ανάλογα με το είδος του ρήματος εξάρτησης (συμβουλέψου παραπάνω τη γενική σημείωση [δ]).

Παρακολούθησε τον παρακάτω πίνακα:

Στον Ευθύ Λόγο:		Στον Πλάγιο Λόγο γίνονται:			
		Ειδική πρόταση	Ειδικό απαρέμφατο	Κατηγορηματική μετοχή	
ΟΡΙΣΤΙΚΗ	ύβριστής εἶ.	λέγει ὡς ύβριστής εἰμί. ἔλεγεν ὡς ύβριστής εἶην. 	νομίζει με ύβριστήν εἶναι. ἐνόμιζέ με ύβριστήν εἶναι.	γινώσκει με ύβριστήν ὄντα. ἐγίνωσκε με ύβριστήν ὄντα.	ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ
ΔΥΝΗΤΙΚΗ ΟΡΙΣΤΙΚΗ	ύβριστής ἂν ἦσθα.	λέγει ὡς ύβριστής ἂν ἦν. ἔλεγεν ὡς ύβριστής ἂν ἦν.	νομίζει με ύβριστήν ἂν εἶναι ἐνόμιζέ με ύβριστήν ἂν εἶναι.	γινώσκει με ύβριστήν ἂν ὄντα. ἐγίνωσκε με ύβριστήν ἂν ὄντα.	
ΔΥΝΗΤΙΚΗ ΕΥΚΤΙΚΗ	ύβριστής ἂν εἴης.	λέγει ὡς ύβριστής ἂν εἶην. ἔλεγεν ὡς ύβριστής ἂν εἶην. 	νομίζει με ύβριστήν ἂν εἶναι ἐνόμιζέ με ύβριστήν ἂν εἶναι.	γινώσκει με ύβριστήν ἂν ὄντα. ἐγίνωσκε με ύβριστήν ἂν ὄντα.	

Ρήματα Εξάρτησης	<u>Λεκτικά</u> γνωστικά, αισθητικά, δηλωτικά, δεικτικά, αγγελτικά και όσα δηλώνουν μνήμη, ανάμνηση, μάθηση, αντίληψη.	<u>δοξαστικά</u> Λεκτικά, γνωστικά, αισθητικά, δηλωτικά, δεικτικά, αγγελτικά και τα: ἐλπίζω, ὄμνυμι, προσδοκῶ, ἐπαγγέλλομαι, ὑπισχνοῦμαι, ἀπειλῶ κτλ.	<u>γνωστικά</u> αισθητικά, δηλωτικά, δεικτικά, αγγελτικά και όσα δηλώνουν μνήμη, ανάμνηση, μάθηση, αντίληψη, έλεγχω.	
-----------------------------	---	--	---	--

Παρατηρήσεις:

(για τις κύριες προτάσεις κρίσεως από τον ευθύ στον πλάγιο λόγο)

1. Ο ρηματικός τύπος στον πλάγιο λόγο (ρήμα ειδικής πρότασης ή ειδικό απαρέμφατο ή κατηγορηματική μετοχή) είναι **του ίδιου χρόνου** με αυτόν στον ευθύ λόγο. Στις περιπτώσεις του παρατατικού και του υπερσυντελικού, που δεν υπάρχει απαρέμφατο και μετοχή, τοποθετούμε αντίστοιχα το απαρέμφατο και τη μετοχή του ενεστώτα και του παρακειμένου.
2. Στην περίπτωση του ειδικού απαρεμφάτου συνήθως έχουμε ετεροπροσωπία σε σχέση με το ρήμα εξάρτησης. Σε ένα τέτοιο ενδεχόμενο, προσέχουμε το υποκείμενο του απαρεμφάτου να βρίσκεται σε αιτιατική.
3. Στην περίπτωση της κατηγορηματικής μετοχής, προσέχουμε τον όρο στον οποίο αναφέρεται αυτή, ώστε να την τοποθετήσουμε στην ανάλογη με αυτόν πτώση.
4. Το ἄν της δυνητικής οριστικής και ευκτικής του ευθέως λόγου διατηρείται στον πλάγιο λόγο σε κάθε περίπτωση (οπότε προκύπτει ειδική πρόταση με δυνητική έγκλιση, δυνητικό απαρέμφατο και δυνητική μετοχή).
5. Η μετατροπή του ευθέως λόγου (κύριες προτάσεις κρίσεως) σε πλάγιο, με τη μορφή του ειδικού απαρεμφάτου ή της κατηγορηματικής μετοχής, πραγματοποιείται με τον ίδιο τρόπο, ανεξάρτητα από το ρήμα εξάρτησης (αν δηλαδή είναι αρκτικού ή ιστορικού χρόνου).

Εκείνο που πρέπει να προσέξουμε είναι η κατηγορία στην οποία ανήκει το ρήμα αυτό, ανάλογα με τη σημασία του, γιατί από αυτήν εξαρτάται και το είδος της μετατροπής που θα επιλέξουμε.

6. Η δυνητική οριστική του ευθέως λόγου, στις κύριες προτάσεις κρίσεως, δεν επιδέχεται καμία μεταβολή στον πλάγιο λόγο σε ό,τι αφορά την έγκλιση (και φυσικά το χρόνο· Βλέπε παραπάνω παρατήρηση [1]). Το είδος του ρήματος εξάρτησης μας είναι αδιάφορο (αν είναι αρκτικού ή ιστορικού χρόνου).

7. Η παρατήρηση [6] ισχύει και για τις περιπτώσεις της απλής οριστικής και της δυνητικής ευκτικής, μόνο όμως στην περίπτωση που το ρήμα εξάρτησης είναι αρκτικού χρόνου.

8. Η απλή οριστική και η δυνητική ευκτική του ευθέως λόγου, στις κύριες προτάσεις κρίσεως, μετατρέπεται στον πλάγιο λόγο σε ευκτική του πλάγιου λόγου, όταν το ρήμα εξάρτησης είναι ιστορικού χρόνου (βλέπε στον πίνακα της σελίδας [2] τα παραδείγματα με το σύμβολο · Και στην περίπτωση αυτή ισχύει η παρατήρηση [1]).

[Διευκρίνιση: η ευκτική του πλάγιου λόγου βρίσκεται πάντοτε στον εξαρτημένο λόγο και στις προτάσεις κρίσεως και στις προτάσεις επιθυμίας. Αναφέρεται σε γεγονότα του παρελθόντος και γι' αυτό εξαρτάται πάντοτε από ρηματικό τύπο ιστορικού χρόνου. Δηλώνει υποκειμενική γνώμη ή ανεπιβεβαίωτη φήμη του παρελθόντος].

[B]

Οι κύριες – ανεξάρτητες ερωτηματικές προτάσεις κρίσεως

Οι ευθείες ερωτήσεις κρίσεως στον πλάγιο λόγο

☑ Οι ευθείες ερωτήσεις κρίσεως εκφέρονται στον ανεξάρτητο λόγο με απλή οριστική, δυνητική οριστική και δυνητική ευκτική.

☑ Οι ευθείες ερωτήσεις κρίσεως στον πλάγιο λόγο μετατρέπονται σε δευτερεύουσες πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις κρίσεως, εξαρτώμενες από ρήματα που δηλώνουν ερώτηση, απόκριση, δήλωση, απόδειξη, θαυμασμό, γνώση, άγνοια κ.ο.κ.

☑ Η οριστική και δυνητική ευκτική στις ευθείες ερωτήσεις κρίσεως, μετατρέπεται στις πλάγιες ερωτήσεις κρίσεως σε ευκτική του πλάγιου λόγου, όταν το ρήμα εξάρτησης είναι ιστορικού χρόνου (βλέπε στον πίνακα τα παραδείγματα με το σύμβολο). Σε κάθε άλλη περίπτωση η έγκλιση διατηρείται, ανεξάρτητα από το ρήμα εξάρτησης.

[Διευκρινήσεις: σε όλες τις περιπτώσεις διατηρείται στον πλάγιο λόγο ο χρόνος που είχε η ερώτηση στον ευθύ. Η ευθεία ερώτηση καταλήγει πάντα σε ερωτηματικό. Αυτό δε συμβαίνει ποτέ στην πλάγια ερώτηση].

☑ Κατά τη μετατροπή μιας ευθείας σε πλάγια ερώτηση, η ερωτηματική αντωνυμία ή επίρρημα μετατρέπεται στην αντίστοιχη αναφορική, η οποία εισάγει πια την πλάγια ερώτηση κρίσεως (βλέπε στον πίνακα [β]).

Παρακολούθησε τους δύο παρακάτω πίνακες:
[ΠΙΝΑΚΑΣ Α]

Οι ευθείες ερωτήσεις κρίσεως	Εξαρτώμενες από ρήματα που δηλώνουν	Γίνονται πλάγιες ερωτήσεις κρίσεως
τίς ούτως εὐήθης ἐστίν; [απλή οριστική]	<u>ερώτηση απόκριση</u> δήλωση απόδειξη αίσθηση γνώση άγνοια θαυμασμό αμφιβολία αγωνία σκέψη εξέταση	Δημοσθένης ἐρωτᾷ ὅστις οὕτως εὐήθης ἐστίν. Δημοσθένης ἤρετο ὅστις οὕτως εὐήθης εἶη.
τίς οὕτως εὐήθης ἂν ᾦν; [δυνητική οριστική]		Δημοσθένης ἐρωτᾷ ὅστις οὕτως εὐήθης ἂν ᾦν. Δημοσθένης ἤρετο ὅστις οὕτως εὐήθης ἂν ᾦν.
τίς οὕτως εὐήθης ἂν εἶη; [δυνητική ευκτική]		Δημοσθένης ἐρωτᾷ ὅστις οὕτως εὐήθης ἂν εἶη. Δημοσθένης ἤρετο ὅστις οὕτως εὐήθης ἂν εἶη.

Παρατήρηση:
(για τις κύριες ερωτηματικές προτάσεις κρίσεως από τον ευθύ στον πλάγιο λόγο)

☑ Το ἂν της δυνητικής οριστικής και ευκτικής του ευθέος λόγου διατηρείται στον πλάγιο λόγο σε κάθε περίπτωση (οπότε προκύπτει

αντίστοιχα δευτερεύουσα πλάγια ερωτηματική πρόταση με δυνητική έγκλιση).

[ΠΙΝΑΚΑΣ Β]

Ερωτηματικές αντωνυμίες & επιρρήματα (ευθείες ερωτήσεις – ευθύς λόγος)	Αντίστοιχες αναφορικές αντωνυμίες & επιρρήματα (πλάγιες ερωτήσεις – πλάγιος λόγος)
τίς; πότερος; (=ποιος από τους δύο); πόσος; ποῖος; (=τι λογής); πηλίκος; (=πόσο μεγάλος ή ποιας ηλικίας); ποδαπός; (=από ποιον τόπο); ποῦ; ποῖ; (=σε ποιο μέρος); πόθεν; (=από πού); πῇ; (=πού; Σε ποιο μέρος); πῶς;	ὅς, ὅστις ὁπότερος ὅσος, ὁπόσος οἷος, ὁποῖος ἡλίκος, ὀπηλίκος ὁποδαπός οὗ, ὅπου οἷ, ὅποι ὁπόθεν ἧ, ὅπη ὡς, ὅπως

Ο ΠΛΑΓΙΟΣ ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΘΥΜΙΑΣ

☑ Στον ευθύ λόγο, έχουμε δύο (2) είδη κυρίων προτάσεων που ενδέχεται να εκφράζουν επιθυμία, ως προς το περιεχόμενό τους: **α)** τις κύριες – ανεξάρτητες προτάσεις επιθυμίας (καταφατικές ή αποφατικές) και **β)** τις ευθείες ερωτήσεις επιθυμίας (που είναι κι αυτές κύριες – ανεξάρτητες προτάσεις και στο τέλος τους έχουν πάντοτε ερωτηματικό).

[Α]

**Οι κύριες – ανεξάρτητες προτάσεις επιθυμίας (καταφατικές ή αποφατικές)
στον πλάγιο λόγο**

☑ Οι κύριες προτάσεις επιθυμίας (καταφατικές, αποφατικές) εκφέρονται στον ευθύ λόγο με όλες τις εγκλίσεις της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και αυτές, ανάλογα με το νόημα που εκφράζουν, έχουν διάφορες χαρακτηριστικές ονομασίες: ευχετική και απαγορευτική οριστική, προτρεπτική και αποτρεπτική υποτακτική, ευχετική ευκτική, αποτρεπτική και απλή προστακτική.

☑ Στην περίπτωση των κύριων προτάσεων επιθυμίας (καταφατικών ή αποφατικών), ανεξάρτητα της έγκλισης εκφοράς τους στον ευθύ λόγο, στον πλάγιο λόγο μετατρέπονται – σε κάθε περίπτωση – σε τελικό απαρέμφατο.

Παρακολουθήσε τον παρακάτω πίνακα:

Ο πλάγιος λόγος της επιθυμίας				
Οι εγκλίσεις της επιθυμίας (κύριες – ανεξάρτητες προτάσεις στον πλάγιο λόγο)				
στον ευθύ λόγο		στον πλάγιο λόγο		
		Ρήματα εξάρτησης	Παραδείγματα	Τύποι του πλάγιου λόγου
Προστακτική	λέγε	κελευστικά	κελεύει με λέγειν. έκέλευε με λέγειν.	ΤΕΛΙΚΟ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ (ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΑΠΟ ΤΟ ΡΗΜΑ ΕΞΑΡΤΗΣΗΣ)
Αποτρεπτική προστακτική	μη ποιεῖτε	προτρεπτικά συμβουλευτικά παρακλητικά	ἀπαγορεύει ἡμᾶς [μη (οὐ)] ποιεῖν. ἀπηγόρευεν ἡμᾶς [μη (οὐ)] ποιεῖν.	
Αποτρεπτική υποτακτική	μη ἀφῆτε	βουλητικά αιτητικά ευχετικά	ἀπαγορεύει ἡμᾶς [μη (οὐκ)] ἀφείναι. ἀπηγόρευεν ἡμᾶς [μη (οὐκ)] ἀφείναι.	

		απαγορευ τικά		
Προτρεπ τική υποτακ τική	ἴωμεν εἰς τὴν πόλιν	αποτρεπτι κά	παραινεῖ ἰέναι εἰς τὴν πόλιν. παρήνει ἰέναι εἰς τὴν πόλιν.	
Ευχετικ ή ευκτική	γένοιο πατρός εὐτυχέστε ρος		εὐχεται γενέσθαι με πατρός εὐτυχέστερον. ἠὔξατο γενέσθαι με πατρός εὐτυχέστερον.	

Παρατηρήσεις:

(για τις κύριες προτάσεις επιθυμίας από τον ευθύ στον πλάγιο λόγο)

1. Οι κύριες προτάσεις επιθυμίας τρέπονται στον πλάγιο λόγο σε τελικό απαρέμφατο **του αντίστοιχου χρόνου** με το ρήμα της πρότασης στον ευθύ.
2. Ιδιαίτερη προσοχή χρειάζεται στη σχέση ταυτοπροσωπίας ή ετεροπροσωπίας του τελικού απαρεμφάτου του πлагίου λόγου επιθυμίας με το ρήμα εξάρτησης. Τις περισσότερες φορές πρόκειται για ετεροπροσωπία, αφού τα λόγια μας ή τα λόγια κάποιου άλλου μεταφέρονται στον πλάγιο λόγο από ένα τρίτο πρόσωπο. Δεν αποκλείεται όμως και η περίπτωση της ταυτοπροσωπίας, όταν το ίδιο πρόσωπο μεταφέρει τα δικά του λόγια σε κάποιον άλλον.

[Διευκρίνιση: τα ίδια ισχύουν και για την περίπτωση **του ειδικού απαρεμφάτου του πлагίου λόγου κρίσης**, την οποία επεξεργαστήκαμε παραπάνω αναλυτικά].

Οι κύριες – ανεξάρτητες ερωτηματικές προτάσεις επιθυμίας Οι ευθείες ερωτήσεις επιθυμίας στον πλάγιο λόγο

☒ Οι ευθείες ερωτήσεις επιθυμίας εκφέρονται στον ανεξάρτητο λόγο κυρίως με **απορηματική υποτακτική**.

☑ Οι ευθείες ερωτήσεις επιθυμίας στον πλάγιο λόγο μετατρέπονται σε **δευτερεύουσες πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις επιθυμίας**, εξαρτώμενες από ρήματα που δηλώνουν απορία, απόπειρα, σκέψη, φροντίδα, εξέταση, προσοχή και προφύλαξη.

☑ Η απορηματική υποτακτική στις ευθείες ερωτήσεις επιθυμίας, μετατρέπεται στις πλάγιες ερωτήσεις επιθυμίας **σε ευκτική του πλάγιου λόγου, όταν το ρήμα εξάρτησης είναι ιστορικού χρόνου** (βλέπε στον παρακάτω πίνακα το παράδειγμα με το σύμβολο). Σε περίπτωση που το ρήμα εξάρτησης είναι αρκτικού χρόνου η έγκλιση του ρήματος μένει αμετάβλητη.

[**Διευκρινίσεις:** σε όλες τις περιπτώσεις διατηρείται στον πλάγιο λόγο ο χρόνος που είχε η ερώτηση στον ευθύ. Η ευθεία ερώτηση καταλήγει πάντα σε ερωτηματικό. Αυτό δε συμβαίνει ποτέ στην πλάγια ερώτηση].

☑ Κατά τη μετατροπή μιας ευθείας σε πλάγια ερώτηση, η ερωτηματική αντωνυμία ή επίρρημα μετατρέπεται στην αντίστοιχη αναφορική, η οποία εισάγει πια την πλάγια ερώτηση κρίσεως (συμβουλέψου σχετικά τον πίνακα [β]).

Παρακολούθησε τον παρακάτω πίνακα:

Ο πλάγιος λόγος της επιθυμίας				
Οι εγκλίσεις της επιθυμίας (ευθείες ερωτήσεις επιθυμίας στον πλάγιο λόγο)				
στον ευθύ λόγο		στον πλάγιο λόγο		
		Ρήματα εξάρτησης	Παραδείγματα	Τύποι του πλάγιου λόγου
Απορηματική υποτακτική	ποι τράπωμαι ;	<u>Όσα δηλώνουν</u> : απορία απόπειρα σκέψη φροντίδα εξέταση προσοχή προφύλαξη	ἀπορῶ ὅποι τράπωμαι. ἠπόρουν ὅποι τραποίμην. 	ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΑ ΠΛΑΓΙΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ ΕΠΙΘΥΜΙΑΣ

**Ο ΠΛΑΓΙΟΣ ΛΟΓΟΣ ΣΤΙΣ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ – ΕΞΑΡΤΗΜΕΝΕΣ
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ**

Βασικές Παρατηρήσεις:

(για τις δευτερεύουσες – εξαρτημένες προτάσεις από τον ευθύ στον πλάγιο λόγο)

1. Οι δευτερεύουσες – εξαρτημένες προτάσεις της αρχαίας ελληνικής γλώσσας, κατά τη μεταφορά τους από τον ευθύ λόγο στον πλάγιο, διατηρούν το επιρρηματικό είδος τους.
2. Οι δευτερεύουσες – εξαρτημένες προτάσεις, αν εξαρτώνται από ρήμα αρκτικού χρόνου, στον πλάγιο λόγο διατηρούν αναλλοίωτα το χρόνο και την έγκλισή τους.
3. Αν το ρήμα, από το οποίο εξαρτώνται στον πλάγιο λόγο, είναι ιστορικού χρόνου, τότε: α) η δυνητική οριστική, η δυνητική ευκτική και η οριστική αορίστου διατηρούνται πάντα στον πλάγιο λόγο· β) η απλή οριστική (όλων των άλλων χρόνων, πλην του αορίστου) ή η υποτακτική μετατρέπονται σε ευκτική του πλάγιου λόγου.

ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΛΑΓΙΟ ΛΟΓΟ ΣΤΟΝ ΕΥΘΥ

Βασικές Παρατηρήσεις:

(για τη μετατροπή του πλάγιου λόγου σε ευθύ)

Κατά τη μετατροπή του πλάγιου λόγου σε ευθύ γίνονται οι εξής μεταβολές:

1. Η οριστική διατηρείται και στον ευθύ.
2. Η ευκτική του πλάγιου λόγου μετατρέπεται σε οριστική ή υποτακτική.
3. Η δυνητική οριστική διατηρείται.
4. Η δυνητική ευκτική διατηρείται.
5. Η απορηματική υποτακτική διατηρείται.
6. Το ειδικό απαρέμφατο μετατρέπεται σε οριστική.
7. Το τελικό απαρέμφατο μετατρέπεται σε προστακτική.
8. Η κατηγορηματική μετοχή μετατρέπεται σε οριστική.
9. Το ρήμα εξαρτήσεως παραλείπεται.
10. Το πρόσωπο αλλάζει.

ΤΕΛΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Σε κάθε άσκηση μεταβολής του ευθέος λόγου σε πλάγιο ή και το αντίστροφο, χρειάζεται μεγάλη προσοχή στην αλλαγή των προσώπων κατά τη μετατροπή.
2. Ο πλάγιος λόγος (ιδίως της κρίσης) συνεχίζεται και ύστερα από ισχυρό σημείο στίξης (τελεία, άνω τελεία, ερωτηματικό), εκφερόμενος συνήθως με ειδικό απαρέμφατο.
3. Αν ο συγγραφέας θέλει να παρουσιάσει τον πλάγιο λόγο ή την εξαρτώμενη απ' αυτόν πρόταση ως αντικειμενική γνώμη (αντικειμενική παράσταση), χρησιμοποιεί οριστική ή υποτακτική, αντί της ευκτικής του πλάγιου λόγου.

Παρατηρήσεις γενικές στον Πλάγιο Λόγο

1) Είναι δυνατό να έχουμε δύο προτάσεις κρίσεως ακόμη και τρίτη που θα εξαρτηθούν από κάποιο ρήμα, που, όταν βρεθούν στον πλάγιο λόγο, να τραπεί η μία σε ειδική πρόταση, η άλλη σε ειδικό απαρέμφατο και η τρίτη σε κατηγορηματική μετοχή συνδεδεμένες μεταξύ τους παρατακτικά.

Ειδική πρόταση ειδικό απαρέμφατο

Π.χ. Ἐλεγε ὅτι κτήσαιοτο τὴν νῆσον καὶ προσῆκειν εἶναι ἑαυτοῦ.

2) Ο πλάγιος λόγος είναι δυνατό να συνεχίζει μετά από τελεία ή άνω τελεία με ρήμα εξάρτησης που δόθηκε, πριν από την τελεία.

3) Είναι επίσης δυνατό να έχουμε ρήμα εξάρτησης πλάγιου λόγου ακόμη και το σύνδεσμο **ὅτι** μερικές φορές αλλά να μην έχουμε πλάγιο λόγο. Αυτό συμβαίνει, όταν ο συγγραφέας «μετανιώνει» την τελευταία στιγμή και αντί για πλάγιο, που είναι άτονος, μας δίνει λόγο ευθύ που είναι πιο ζωντανός.

Π.χ. Εἶπεν ὅτι: ἦδε ἡ ἡμέρα τοῖς Ἑλλησι μεγάλων κακῶν ἄρξει.

4) Είναι δυνατόν ο συγγραφέας να αρχίζει με πλάγιο λόγο κρίσεως και στη συνέχεια να τον τρέπει σε πλάγιο λόγο επιθυμίας.

5) Ακόμα είναι δυνατό σε ειδικές προτάσεις να παρατηρείται εναλλαγή εγκλίσεων, δηλαδή οριστική και ευκτική του πλάγιου λόγου. Τότε η ευκτική του πλάγιου λόγου ακολουθεί τον κανόνα ενώ η οριστική παραμένει για έμφαση, ζωηρότητα, παραστατικότητα.

ΥΠΟΘΕΤΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ ΣΤΟΝ ΠΛΑΓΙΟ ΛΟΓΟ

Οι υποθετικές προτάσεις στον πλάγιο λόγο ακολουθούν τους ίδιους κανόνες κατά τη μετατροπή του ευθέος λόγου στον πλάγιο. Η απόδοση, η οποία είναι κύρια πρόταση, ακολουθεί τους κανόνες της μετατροπής των κυρίων προτάσεων. Αυτοί οι Υποθετικοί Λόγοι λέγονται **Εξαρτημένοι** και είναι δυσδιάκριτοι εκ πρώτης όψεως.

Βασικές παρατηρήσεις

- Η Υπόθεση (υποθετική πρόταση) είναι ευδιάκριτη και δεν αποκλίνει από τη σύνταξη των δευτερευουσών προτάσεων. Αναλυτικότερα:
 1. Όταν το **ρήμα εξάρτησης** είναι **αρκτικού χρόνου**, τότε η **υποθετική πρόταση** δε μεταβάλλεται ως προς το σύνδεσμο και την έγκλιση.
 2. Όταν το **ρήμα εξάρτησης** είναι **ιστορικού χρόνου**, η Οριστική ή η Υποτακτική μετατρέπονται σε **Ευκτική του Πλαγίου Λόγου**.
 3. Στην περίπτωση που η Υποθετική πρόταση μετατρέψει την Υποτακτική σε Ευκτική του Πλαγίου Λόγου, τότε οι υποθετικοί σύνδεσμοι *ἐάν*, *ἂν*, *ἥν* μετατρέπονται σε *εἰ*.
- Η Απόδοση στους Εξαρτημένους Υποθετικούς Λόγους είναι δυσδιάκριτη. Ακολουθεί τους κανόνες μετατροπής των κυρίων προτάσεων στον πλάγιο λόγο. Αναλόγως του ρήματος εξάρτησης η Απόδοση έχει τη μορφή :

Απόδοση στον ευθύ λόγο	Απόδοση στον πλάγιο λόγο
ΚΡΙΣΕΩΣ	Ειδική πρόταση, ειδικό απαρέμφατο, κατηγορηματική μετοχή
ΕΠΙΘΥΜΙΑΣ	Τελικό απαρέμφατο
ΕΥΘΕΙΑ ΕΡΩΤΗΣΗ	Πλάγια ερωτηματική πρόταση

ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΥΠΟΘΕΤΙΚΩΝ ΛΟΓΩΝ ΣΕ ΠΛΑΓΙΟ ΛΟΓΟ

Παραδείγματα μετατροπής από ευθύ σε πλάγιο λόγο

1^ο είδος : ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ

Ε.Λ. Εἰ εἰσὶ βωμοί, εἰσὶ καὶ θεοί.

Π.Λ. Σωκράτης λέγει ὅτι, εἰ εἰσὶ βωμοί, εἰσὶ καὶ θεοί. (ΑΡΚΤΙΚΟΣ ΧΡΟΝΟΣ)

Π.Λ. Σωκράτης ἔλεγεν ὅτι, εἰ εἶεν βωμοί, εἶεν καὶ θεοί. (ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΧΡΟΝΟΣ)

Ε.Λ. Εἰ βούλει, μένε.

Π.Λ. Κῦρος κελεύει τοῦτον μένειν, εἰ βούλεται. (ΑΡΚΤΙΚΟΣ ΧΡΟΝΟΣ)

Π.Λ. Κῦρος ἐκέλευε τοῦτον μένειν, εἰ βούλοιτο. (ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΧΡΟΝΟΣ)

2^ο είδος : ΜΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ

Ε.Λ. Εἰ μὴ φῶς ἂν εἴχομεν, ὅμοιοι τοῖς τυφλοῖς ἂν ἦμεν.

Π.Λ. Λέγουσιν (ἔλεγον) ὅτι, εἰ φῶς μὴ εἴχον, ὅμοιοι τοῖς τυφλοῖς ἂν ἦσαν.

Ε.Λ. Εἰ ἔπραττον ταῦτα, ἡμάρτανον ἂν.

Π.Λ. Γινώσκω (ἔγνων), εἰ ταῦτα ἔπραττον, τούτους ἀμαρτάνοντας ἂν.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: Στο Μη Πραγματικό η Υπόθεση παραμένει ως υποθετική πρόταση και η ἔγκλισή της δε μεταβάλλεται ποτέ. Η Απόδοση μετατρέπεται σε μία από τις μορφές του πλάγιου λόγου που απαιτεί το ρήμα εξάρτησης (δηλ. ειδική πρόταση, ειδικό απαρέμφατο, κατηγορηματική μετοχή). **Υποθετική και Κύρια πρόταση δεν μεταβάλλουν την ἔγκλιση.**

3^ο είδος : ΑΠΛΗ ΣΚΕΨΗ ΤΟΥ ΛΕΓΟΝΤΟΣ

Ε.Λ. Τίς νίκη ἂν εἴη, εἰ κρατήσαις Χίου;

Π.Λ. Ἐρωτᾷ (ἠρώτα) τίς νίκη ἂν εἴη, εἰ κρατήσαι Χίου.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: Η Υπόθεση παραμένει αμετάβλητη και η Απόδοση μετατρέπεται σε μία από τις μορφές του πλάγιου λόγου που απαιτεί το ρήμα εξάρτησης (δηλ. ειδική πρόταση, ειδικό απαρέμφατο, κατηγορηματική μετοχή).

4^ο είδος : ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΟ

Ε.Λ. Ἐάν (ἄν , ἦν) ἥς φιλομαθῆς, ἔσει καὶ πολυμαθῆς.

Π.Λ. Λυσίας λέγει ὅτι, ἔάν (ἄν , ἦν) φιλομαθῆς, ἔσται καὶ πολυμαθῆς. (ΑΡΚΤΙΚΟΣ ΧΡΟΝΟΣ).

Λυσίας ἔλεγεν ὅτι, εἰ εἶη φιλομαθῆς, ἔσοιτο καὶ πολυμαθῆς. (ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΧΡΟΝΟΣ).

Ε.Λ. Ἐπειδὴν διαβῶμεν, τὴν κρίσιν ποιήσομεν.

Π.Λ. Ἀγησίλαός φησιν, ἐπειδὴν διαβῶσι, τὴν κρίσιν ποιήσιν. (ΑΡΚΤΙΚΟΣ ΧΡΟΝΟΣ).

Π.Λ. Ἀγησίλαος ἔφη, ἐπειδὴ διαβαῖεν, τὴν κρίσιν ποιήσιν. (ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΧΡΟΝΟΣ).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: Ὅταν ο Πλάγιος Λόγος εξαρτηθεῖ ἀπὸ ῥήμα ιστορικοῦ χρόνου, τότε το αοριστολογικὸ ἀν ἀποβάλλεται καὶ ἡ Ὑποτακτικὴ μετατρέπεται σε Εὐκτικὴ τοῦ Πλαγίου Λόγου.

5^ο είδος : ΑΟΡΙΣΤΗ ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ ΣΤΟ ΠΑΡΟΝ ΚΑΙ ΜΕΛΛΟΝ

Ε.Λ. Ἐάν (ἄν , ἦν) τις κλέπτῃ, θάνατος ζημία ἐστὶ.

Π.Λ. Λέγουσιν ὅτι, ἔάν (ἄν , ἦν) τις κλέπτει, θάνατος ζημία ἐστὶ. (ΑΡΚΤΙΚΟΣ ΧΡΟΝΟΣ).

Π.Λ. Ἐλεγον ὅτι, εἰ τις κλέπτει, θάνατος ζημία εἶη. (ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΧΡΟΝΟΣ).

6^ο είδος : ΑΟΡΙΣΤΗ ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ ΣΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ

Ε.Λ. Εἰ τίνι ἐντυγχάνοιεν, ἀπέκτεινον.

Π.Λ. Κῦρος οἶδε τούτους ἀποκτείνοντας, εἴ τινι ἐντυγχάνοιεν.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: Ἡ Ὑπόθεση παραμένει ἀμετάβλητη καὶ ἡ Απόδοση μετατρέπεται σε μία ἀπὸ τις μορφές τοῦ πλάγιου λόγου που ἀπαιτεῖ το ῥήμα ἐξάρτησης (δηλ. ἐιδική πρόταση, ἐιδικό ἀπαρέμφατο, κατηγορηματικὴ μετοχή).

